

Møte onsdag den 25. mai 2016 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 80):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Den tidligere fritatte vararepresentanten for Oslo, Une Aina *Bastholm*, har igjen tatt sete.

Sak nr. 1 [10:00:20]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Siv Jensen, Jan Tore Sanner og Ketil Solvik-Olsen vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmer er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, som er fra representanten Jonas Gahr Støre.

Jonas Gahr Støre (A) [10:00:49]: Mitt spørsmål går til finansministeren.

I går besluttet styret på Rygge sivile lufthavn at flyplassen trolig nedlegges fra 1. november. Flyplassledelsen viser til flypassasjeravgiften som Fremskrittspartiet nå vil innføre. På Siv Jensens vakt kan altså 1 000 arbeidsplasser gå tapt på Rygge. NHO refererer til 5 000–6 000 arbeidsplasser som kan gå tapt på landsbasis, og det er meningsløst i en situasjon hvor Norge har en rekordhøy ledighet.

Arbeiderpartiet er for å bruke avgiftssystemet for å redusere klimagassutslippene, men denne flypassasjeravgiften som Fremskrittspartiet nå vil innføre, er ikke en grønn avgift. Denne passasjeravgiftens klimaeffekt er like tvilsom som denne passasjeravgiftens forhistorie. Den ble ikke til etter grundige utredninger om effekten på miljø og arbeidsplasser. Den ble til uten utredning, som også Fremskrittsparti-statssekretæren bekreftet på radioen i dag tidlig. Nå ser vi prisen for dette dårlige håndverket. Den er høy. Den kan måtte betales av 1 000 arbeidstakere på Rygge flyplass.

Siv Jensen ser skeptisk ut, men om hun ikke tror på mine ord, kan jeg minne henne på hennes egne. I et svar til Stortinget skrev hun at flypassasjeravgiften er en fiskal avgift. Det er et ærlig svar. Avgiften er en fiskal avgift som verken redder klimaet eller arbeidsplasser, heller ikke er den utredet.

Men det finnes en annen vei. I Arbeiderpartiets alternative budsjett for 2016 foreslo vi en pakke med miljøavgifter som i sum vil gi samme inntekter som flypassasjeravgiften, i tillegg til at den vil ha effekt på miljøet. En økning på bare 25 øre i veibruksavgiften på diesel vil bringe oss halvveis i mål med å redde arbeidsplassene på Rygge. Og

det er ennå ikke for sent. Stortinget har ikke vedtatt revurdert budsjett. De 1 000 arbeidsplassene kan fortsatt reddes hvis Fremskrittspartiet er villig til å svelge stoltheten og snu i en sak som er kommet aldeles galt ut.

Så mitt spørsmål er: Vil Fremskrittsparti-lederen, finansministeren, lytte til de ansatte i Østfold, se at dette er et håndverk hun kan gjøre om, og bidra til å redde arbeidsplassene på Rygge?

Statsråd Siv Jensen [10:02:52]: La meg først få lov til å si at jeg har stor forståelse for at de ansatte på Rygge nå føler usikkerhet etter den nyheten som kom i går kveld. Regjeringen mottok nyheten på samme måte som alle andre, sent i går kveld, og jeg har lyst å understreke at vi nå vil skaffe oss oversikt. Det er helt naturlig at vi nå går nærmere inn og ser på situasjonen på Rygge og ikke minst snakker med de ansatte, som nå føler usikkerhet som følge av dette.

Når det er sagt, er det jo ingen norske flyplasser som legges ned som følge av en slik avgift. I dette tilfellet handler det om at Ryanair ikke ønsker å benytte seg av Rygge flyplass. De sier at det er på grunn av avgiften, men det ser ikke ut til å hindre dem fra å fly fra andre flyplasser i Norge.

Jeg merker meg at Jonas Gahr Støre sier at det finnes en annen vei. Ja, et av forslagene i Arbeiderpartiets alternative budsjett var å fjerne hele taxfree-ordningen, noe som ville medført en langt høyere avgiftsøkning for flyselskapene, og som sånn sett ikke ville vært noe bidrag i denne diskusjonen.

Denne avgiften ble vedtatt av Stortinget før jul. Den har vært ute på høring, og det er en avgift på linje med passasjeravgifter innført i en rekke andre europeiske land, herunder Tyskland og Storbritannia, og dermed heller ikke ukjent for flyselskapene.

Det som forundrer meg, er at Arbeiderpartiet i dag viser en slik rørende omsorg for Ryanair. Det er et selskap den forrige regjeringen, som Jonas Gahr Støre var en del av, boikottet. De ville altså boikotte dette selskapet for få år siden, men nå er de imot at Ryanair skal betale en beskjedne avgift. Jeg finner det litt vanskelig å forstå.

Jonas Gahr Støre (A) [10:04:52]: Dette handler overhodet ikke om et flyselskap. Det handler om det politiske håndverket til regjeringen. Det er det Stortingets oppgave å følge med på.

Nå vil regjeringen skaffe seg oversikt over situasjonen på Rygge, sier finansministeren, etter gårsdagens nyhet. Nå vil de ta kontakt med de ansatte. Det er etter flere måneder, og statssekretæren fra Fremskrittspartiet sa på nyhetene i dag tidlig at dette ikke var utredet. Næringslivet fortjener forutsigbarhet. Vi har vedtatt et skatteforlik som skal gi forutsigbarhet. Vi ønsker at de skal vite hva de skal forholde seg til, og her vet alle at en fiskal avgift ble vedtatt i siste time fordi Fremskrittspartiet motsetter seg andre avgifter.

Vi har her fått anskueliggjort dårlig politisk håndverk, og jeg finner det direkte oppsiktsvekkende at finansministeren sier at i lys av gårsdagens nyheter vil de nå ta kontakt

med flyplassen. Det finnes andre alternativer enn dette, som i tillegg gir effekt for klimaet. Det er veldig mangelfullt utredet at dette er et klimatilak, og jeg vil spørre igjen:

Vil Fremskrittspartiet i Stortinget i de forhandlingene som nå pågår, vurdere andre alternativer for å dekke inn dette, slik de i fjor fortjenstfullt flyttet seg når det gjaldt plastposeavgiften, og fant en annen løsning?

Statsråd Siv Jensen [10:06:05]: Denne avgiften har vært godt kjent i mange måneder, all den tid Stortinget fattet beslutningen om å innføre den før jul. Den har vært ute på høring. Den er basert på samme modell som en lang rekke andre europeiske land har hatt i flere år, herunder Storbritannia og Tyskland. Det er jo i seg selv en del av forutsigbarheten i vårt system. Man varsler innføringen av en avgift, man sender den på høring, og så blir den innført. Men det gjør vi i en situasjon hvor vi samlet sett har redusert skattene og avgiftene i Norge med over 18 mrd. kr. Det er litt spesielt, må jeg si, å våkne opp i dag til et Arbeiderparti som nå plutselig er imot avgiftsskjerpelser – et parti som har gått etter denne regjeringen i uker og måneder og kritisert oss nettopp for at vi har redusert skattene og avgiftene med over 18 mrd. kr.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først representanten Stein Erik Lauvås.

Stein Erik Lauvås (A) [10:07:14]: Dette handler ikke om Ryanair, og det handler ikke om taxfree-ordningen. Finansministeren må slutte å løpe fra virkeligheten. Fremskrittsparti-leder og finansminister Siv Jensen står ansvarlig for at en avgift som kunne vært unngått, fører til masseoppsigelser i Østfold. Flere hundre mister sitt arbeid, sin inntekt, sin trygghet, i et fylke som fra før mangler arbeidsplasser. Fremskrittspartiet og Høyre sørger for at den største masseoppsigelsen av lønnsomme arbeidsplasser på mange tiår nå kommer i Østfold. Fremskrittspartiet og Høyre kan snu. De kan droppe avgiften. De har makten, de har muligheten.

Hva er finansministerens råd til de mange hundre som nå mister sin inntekt og sin trygghet på grunn av regjeringens avgiftspolitik?

Statsråd Siv Jensen [10:08:11]: Verken regjeringen eller jeg løper fra virkeligheten eller fra det ansvaret vi har. Vi har fulgt opp de budsjettvedtak som Stortinget fattet før jul. Vi har gjennomført tidenes investeringer i infrastruktur. Vi har gjennomført betydelige skatte- og avgiftsreduksjoner. Og ja, vi har blitt enige om å innføre en passasjeravgift.

Jeg er uenig i påstanden til representanten. Dette handler om Ryanair. Dette er en avgift som innføres på alle flyreiser i Norge. Det er ikke en avgift som er spesifikt rettet mot Rygge. Men jeg er bekymret over den usikkerheten som de ansatte på Rygge nå opplever etter den nyheten som kom i går. Det er nettopp derfor det er viktig for meg og resten av regjeringen å gå nærmere inn i situasjonen på

Rygge for å finne svar på de utfordringene som de nå har kommet opp i.

Presidenten: Hans Fredrik Grøvan – til oppfølgingsspørsmål.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [10:09:12]: Mitt oppfølgingsspørsmål går til samferdselsministeren.

Vi har alle stor forståelse for den frustrasjonen som folk i Østfold nå opplever med tanke på Rygge. Luftfart er viktig og vil bli stadig viktigere framover. Vi blir stadig flere som reiser, og befolkningen øker. Da må vi ha et tilbud som møter behovene.

Kristelig Folkeparti har tatt initiativ til en totalgjennomgang, en ekstern utredning, av behovet for flyplasskapasitet på Østlandet i et framtidig perspektiv. Hvordan ser statsråden for seg at dette kan gjøres? Og: Er han enig i behovet for dette?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:09:57]: Det er viktig at vi har et transporttilbud som gagnar flest mulig. Luftfarten er en viktig del av det, og regjeringen har med sin politikk lagt til rette for at vi skal investere mer i flyplasser. Vi har endret på utbyttepolitikken i Avinor nettopp for å finansiere det.

Jeg ser at det er veldig mange flyselskap som ser til Norge, som ønsker å bruke Norge som destinasjon og som et sted å mellomlande, og vi ser at de fleste flyselskap øker tilbudet sitt både i Norge og ut av Norge. Unntaket er altså Ryanair, og derfor er dette en diskusjon om Ryanair.

– Vi kommer til å følge med – og vi har fulgt med – i utviklingen allerede, men som finansministeren sier, vil vi gjøre en ekstra, ny oppdatering på dette. Vi ser at Gardermoen dekker sitt behov i det store og hele. Det er veldig sjelden at Gardermoen har behov for å rute fly til andre flyplasser, men vi vet at både Torp og Rygge gir et supplement til befolkningen på Østlandet som bor et stykke vekk fra Gardermoen. Det er naturlig at vi i denne situasjonen ser på hvordan det er, men vi tror ikke det vil komme veldig mange overraskende nyheter ut av en slik gjennomgang.

Presidenten: Trygve Slagsvold Vedum – til oppfølgingsspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:11:11]: Nå blir det 1 000 nye i ledighetskøen i Østfold. Det er opp mot 1 000 familier nå der enten mor eller far mister jobben – og det takket være Fremskrittspartiets avgiftspolitik. Det er Fremskrittspartiet som med sitt flertall sørget for at vi har fått denne flyseteavgiften, som ikke var utredet i det hele tatt, og som kom en sen nattetime i fjor høst. Og så snakker finansministeren om forutsigbarhet. Det er det totalt motsatte av forutsigbarhet; det er uansvarlighet, det som nå skjer. Hvorfor er det så viktig for Fremskrittspartiets leder å trumfe igjen en flyseteavgift når 1 000 mennesker mister arbeidet? Eller kan Fremskrittsparti-lederen nå si: Vi angrer, det var uklokt, vi skal se dere i Rygge i øynene, og selvfølgelig skal vi snu, for for Fremskrittspartiet er det viktige-

re at folk flest har jobb, enn at vi får flere avgifter til folk flest.

Presidenten: Presidenten regner med at dette spørsmålet er til statsråd Siv Jensen.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:12:10]: Det er riktig.

Statsråd Siv Jensen [10:12:12]: Jeg er helt enig med representanten Slagsvold Vedum i at det er viktigere at folk flest har jobb, og at vi derfor skal holde skatte- og avgiftsnivået på et lavt nivå. Det er nettopp derfor denne regjeringen siden den tiltrådte, har redusert de samlede skattene og avgiftene i Norge med over 18 mrd. kr. I grell kontrast står Senterpartiets alternative statsbudsjett, hvor Senterpartiet bare i 2016 ville skjærpe de samlede skattene og avgiftene i Norge med over 15 mrd. kr. Det er ikke noe bidrag i en tid da vi trenger forutsigbarhet i skattesystemet og trenger å øke vår konkurransevne overfor utlandet. Det er nettopp derfor det har vært viktig for denne regjeringen å bidra til at vi får et konkurransedyktig skattesystem, som gjør at flere bedrifter vil etablere seg i Norge.

Presidenten: Trine Skei Grande – til oppfølgingsspørsmål.

Trine Skei Grande (V) [10:13:24]: I et europeisk perspektiv er Ryanair et av de verste selskapene både når det gjelder behandling av ansatte og behandling av kunder. I den forrige regjeringa gikk statsminister Jens Stoltenberg i front for å boikotte selskapet fordi man var bekymret for hvordan man behandlet ansatte. De lokale ordførerne ville også at kommunene skulle boikotte Ryanair. De eneste i forrige regjering som ikke gikk inn for boikott, var Senterpartiet – et parti som til gjengjeld innførte en flyavgift sist de hadde finansministeren.

I Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett er det 5 mrd. kr i nye avgifter som ikke er utredet før de er foreslått innført. Trond Giske sa på radioen i dag at Arbeiderpartiet ikke var for en sånn type avgift. Han lar altså Ryanair diktere norsk avgiftspolitik. Det er skandaløs miljøpolitikk, men det er også skandaløs arbeidsgiverpolitikk.

Mitt spørsmål til statsråden er: Er hun enig med Arbeiderpartiet i at et selskap som Ryanair skal få lov til å diktere norsk avgiftspolitik og norsk miljøpolitikk?

Statsråd Siv Jensen [10:14:38]: Det er helt riktig som representanten Skei Grande minner om, nemlig at den forrige rød-grønne regjeringen med statsminister Stoltenberg i spissen boikottet Ryanair. Det samme gjorde store deler av fagbevegelsen og ikke minst også mange av kommunene i Østfold. Det er også riktig at da Senterpartiet hadde Gudmund Restad som finansminister, innførte man den daværende flyavgiften i Norge. Da var det åpenbart greit for Senterpartiet. Nå er det tydeligvis et litt annet syn på dette.

Det jeg er opptatt av, er hvordan det samlede skatte- og avgiftsnivået i Norge virker inn på næringslivet. Denne

passasjeravgiften, som er relativt beskjeden, blir innført med virkning fra 1. juni, men de fire samarbeidspartiene har redusert skattene og avgiftene i Norge med over 18 mrd. kr. Det vil være et godt bidrag til å styrke konkurransevnen til norsk næringsliv, og derfor vil vi fortsette å jobbe med å forbedre skattesystemet.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [10:15:58]: Mitt spørsmål går til samferdselsministeren.

Utslippet av klimagasser i Norge øker. Nye tall viser at utslippene steg med 1,5 pst. i 2015. Utslippene lå på i alt 33,9 mill. tonn i 2015 – en økning på snaut 0,8 mill. tonn fra året før. Vi kan ikke, iallfall ikke ene og alene, skyldes på vedtak gjort under den rød-grønne regjeringen. En viktig grunn til økningen er selvsagt bruk av naturgass offshore. Utslippene fra utvinning av olje og gass steg alene med 2,3 pst. forrige år.

Men også i veitrafikken har utslippene økt. Transportsektoren må ta sin del av ansvaret for å skape renere luft der folk bor og oppholder seg i hverdagen. De må kunne puste i byene uten at det går på helsa løs. Derfor er jeg glad for at Kristelig Folkeparti, som følge av det gode samarbeidet vi har på ikke-sosialistisk side, har fått gjennomslag for tiltak som kan få utslippene ned, samtidig som transporttilbudet blir bedre. Etter forslag fra Kristelig Folkeparti har Stortinget vedtatt tiltak for å få mer gods over fra vei til sjø, og veitransporten skal elektrifiseres med flere ladestasjoner for elbil. Det blir enklere å sykle i byene, og det skal satses på mer miljøvennlig luftfart gjennom biodrivstoff – for å nevne noe. Kollektiv- og jernbanesatsingen har Kristelig Folkeparti også har vært en pådriver for.

Men utfordringene er store, og mitt spørsmål er derfor: Hva innen transportsektoren vil være de viktigste forpliktelsene statsråden kan gi her og nå på vegne av regjeringen, og kan statsråden garantere at Fremskrittspartiet i regjering vil ta i bruk de virkemidlene som trengs for å oppfylle Stortingets mål om utslippskutt?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:17:53]: Regjeringen er opptatt av at vi både skal bedre mobiliteten for folk i hverdagen, og at vi skal gjøre det renere. Det betyr både å redusere CO₂-utslippene fra veitransport og annen transport og å gjøre luften renere i byene. Det er for meg viktig å understreke, for CO₂-utslipp har ikke noe med å gjøre at folk får dårligere luft å puste inn i byene. De virkemidlene som man tidligere har brukt, nemlig at man har erstattet bensinbiler med dieslbiler, har riktignok gjort at CO₂-utslippene isolert sett har gått ned, men det gjør at bylufta blir betydelig dårligere.

Vi løser ikke globale miljøproblemer ved å gjøre folk i byene syke. Derfor er jeg veldig fornøyd med at den politikken som nå føres av de fire borgerlige partiene, gjør at vi ser en reduksjon i dieselsalget, som vokste under forrige regjering, og at vi får en kraftig vekst i elbilsalget, ikke minst i hybridbilsalget, for det betyr bedre bymiljøluft og lavere utslipp.

Så gjør vi mange grep, som representanten allerede har

nevnt. Jeg har ikke nå konkludert når det gjelder den totale strategien, men jeg minner om at når vi skal behandle Nasjonal transportplan i Stortinget om ca. ett år, vil den ha en klimastrategi. Vi har for første gang i historien sagt at som en del av NTP skal det være en klimastrategi. Vi har fått et utkast til strategien, og den viser at våre transportetater mener at vi kan halvere utslippene i denne perioden. Det er veldig offensivt når vi ser at ting øker. Men i det ligger det altså økt bruk av elbiler og økt bruk av bærekraftig biodrivstoff.

La meg understreke at bruk av biodrivstoff der man øker de globale utslippene bare for å redusere de nasjonale utslippene, gir ingen mening. Men jeg er veldig stolt over at flere av de offentlige etatene, som Posten, har en offensiv strategi for å bytte ut forurensende biler med lavutslippsbiler og nullutslippsbiler. I tillegg har vi økt jernbanebudsjettene med 50 pst. etter regjeringsskiftet. Buss- og kollektivbevilgningene er økt med 40 pst. utover det som Nasjonal transportplan foreslo, og vi hadde en vekst på gang- og sykkelveier bare i 2016 på 60 pst. Så det er mange ting vi nå gjør som vil gi ...

Presidenten: Taletiden er omme.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [10:20:07]: Jeg takker for svaret, og ser fram til klimastrategien når NTP-en legges fram.

Mer godstransport på sjøen sparer veiene våre for mye slitasje. Det gir bedre framkommelighet og mindre utslipp. Etter forslag fra Kristelig Folkeparti, som Stortinget har sluttet seg til, skal vi få på plass tiltak for mer effektive havner og havneterminaler, gebyr- og avgiftspolitikken skal gjennomgås, og det skal stimuleres til økt bruk av lavutslippsteknologi. Jeg er glad for at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre i tillegg støtter oss i at minimum 30 pst. av transportarbeidet på vei, på strekninger over 300 km, skal flyttes over på sjø eller bane innen 2030. Det betyr 30 000 færre trailere på veiene innen 2030. Er statsråden like begeistret som oss i Kristelig Folkeparti for denne politikken, og vil han legge all sin kraft i å nå målene i samarbeid med næringen?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:21:05]: Det kan jeg bekrefte. Riksvei 1, som vi ofte kaller sjøveien, har et stort potensial for mer trafikk. Da handler det om å legge til rette for at havneaktiviteten blir mer effektiv med lavere kostnader. Det handler om å legge til rette for at skipene kan byttes ut raskere, slik at vi får kuttet utslippene, og at det gis en viss støtte til lavutslippsskip. Det har vi fra regjeringens side gjort, bl.a. ved å innføre en vrakpantordning for gamle skip. Det handler om å gi miljøvennlige skip lavere avgifter ved anløp, og det handler om at gjennom Enova og andre aktører støtter vi både teknologiutvikling og bruk av den teknologien.

I tillegg skjer det nå en rekke forbedringer på jernbanen som gjør at jernbane- og godstransport ser ut til å ville styrke seg i årene framover etter mange år med nedgang på grunn av dårlig vedlikehold og dermed lav troverdighet for godstransporten. Dette mener jeg vi må styrke ytterli-

gere. Jeg er veldig glad for at både Kristelig Folkeparti og Venstre viser at vi går i samme retning, og at forslagene som Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer i Stortinget, støtter opp om den retningen.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Rigmor Andersen Eide.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [10:22:25]: En stor del av anbudskontraktene på ferjesambandene i Norge, både statlige og fylkeskommunale, skal fornyes i løpet av de nærmeste årene.

Kristelig Folkeparti er opptatt av fornyelsen av ferjeanbudene. De blir benyttet til å fornye ferjeflåten og sikre nye og miljøvennlige ferjer. Det blir et bedre ferjetilbud og gir vesentlige bidrag til lavere utslipp fra transportsektoren.

Kravet om nye og miljøvennlige ferjer vil dessuten bety nye oppdrag for verftsindustrien. I en tid med nedbemanning og sviktende oppdragsmengde er det et viktig tiltak.

Vil statsråden bruke denne unike muligheten vi har nå til å sørge for fornyelse av ferjeflåten?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:23:09]: Det er jeg helt enig i at vi må gjøre, og jeg mener også at vi har vist at vi allerede er i gang med det.

Ved fornyelse av en del riksveiferjesprosjekt har vi vektlagt at vi skal ta i bruk nullutslippsteknologi eller lavutslippsteknologi. Det er litt avhengig av hvor lange ferjestrekningene er. På Anda-Lote i Sogn og Fjordane har vi sagt at vi både skal bedre frekvens og tilbud, samtidig som vi skal kutte utslipp. Det gjør vi ved at vi der sier det skal være minst én elferje. Og så skal det være en ferje til, enten en elferje eller en som har en form for biodrivstoff.

Vi har gjennom Enova sørget for at f.eks. Hordaland fylkeskommune nå får nesten 300 mill. kr som de kan bruke når de skal fornye sine ferjeanbud – her snakker vi om nesten 20 ferjer – for å få lavutslipp og nullutslipp. Vi har i revidert nasjonalbudsjett lagt inn nesten 60 mill. kr – tror jeg det er – for ytterligere å støtte opp om andre fylkeskommuner og aktører som skal ut og fornye sine anbud, nettopp for at de skal kunne ha kompetanse om teknologi og anbudsprosesser for å ta i bruk mer miljøvennlige ferjer.

Presidenten: Magne Rommetveit – til oppfølgingsspørsmål.

Magne Rommetveit (A) [10:24:25]: Tal og erfaringar viser at når kollektivtrafikken vert bygd ut og modernisert, vel fleire å reisa kollektivt. Det er gode resultat som følgje av klimaforliket og gjeldande Nasjonal transportplan.

I by etter by vert det no meldt om stort behov for ytterlegare investeringar og midlar til drift. Transportetatane varslar i sitt grunnlagsdokument til NTP dette som ei av dei største utfordringane me no står føre.

Spørsmålet mitt til statsråden vert difor: Korleis vil han gjera byane i stand til å handtera det aukande investerings- og driftsbehovet i kollektivtrafikken, og vil han leggja til

rette for at ein større del av bompengane i ulike bypaker rundt i landet vert retta mot å handtera utfordringane i kollektivtrafikken? Eller har statsråden andre planar for å hjelpa fylka med kollektivtrafikken?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:25:21]: Dette er ikke noe vi skal begynne med nå, dette er noe vi har jobbet med i de snart 31 månedene vi har holdt på.

Vi har bedret jernbanetilbudet i storbyene. Ut fra Oslo S går det nå flere hundre flere togavganger daglig sammenlignet med da vi overtok. Bergen sier at de de siste åtte årene under forrige regjering fikk ca. 10–15 pst. i støtte da de bygde ut kollektivinfrastruktur. Med dagens regjering får de 50 pst. støtte. Det er altså nesten en firedobling i forhold til det de var vant med.

I belønningsordningen, som altså støtter opp om de byene som klarer å få økt kollektivtrafikk og en redusert vekst i biltrafikken, ser vi at Oslo de siste to årene under rød-grønn regjering fikk totalt 180 mill. kr til dette formålet. De to første årene under dagens regjering fikk de 715 mill. kr, og bare i 2016 fikk de 450 mill. kr. På ett år fikk de altså to og en halv gang mer enn det de fikk på to år under forrige regjering. Så her er det mye økonomisk støtte som hjelper opp mot dette.

Presidenten: Da er tiden ute!

Geir Pollestad – til oppfølgingsspørsmål.

Geir Pollestad (Sp) [10:26:35]: Mitt spørsmål går til finansminister og partileder Siv Jensen.

Avgifter kan brukes for å få ned utslippene fra transportsektoren. Flyseteavgiften, som Fremskrittspartiet sikret flertall for i Stortinget, er utad solgt som en slik miljøavgift. Mitt spørsmål er ganske enkelt: Er finansministeren enig i at flyseteavgiften på over 1 mrd. kr er en miljøavgift, og hvor mye vil denne avgiften redusere de samlede CO₂-utslippene fra luftfarten i Europa?

Statsråd Siv Jensen [10:27:16]: Som regjeringen har orientert Stortinget om en rekke ganger, er passasjeravgiften en fiskal avgift som også har en miljømessig side ved seg. Det er helt riktig som representanten Pollestad sier, at man kan bruke avgifter for å få ned utslippene fra transportsektoren, men man kan også bruke andre virkemidler.

Jeg har lyst til å minne om at et av de virkemidlene de fire samarbeidspartiene har brukt knyttet til transportsektoren, nettopp har vært å legge om engangsavgiften i mer miljøvennlig retning. Det har vi gjort gjennom å legge til rette for at det skal bli billigere å kjøpe mer miljøvennlige biler. Og resultatene uteblir ikke. Vi ser allerede nå at interessen for plug-in-hybrider, hybridbiler og elbiler er stor i Norge, bl.a. som følge av at vi har gode og positive avgiftsfordeler knyttet til den type biler.

Presidenten: Ola Elvestuen – til oppfølgingsspørsmål.

Ola Elvestuen (V) [10:28:25]: Det er viktig å få ned utslippene fra transportsektoren, og det er viktig at man når Nasjonal transportplan skal legges fram, følger opp fageta-

tenes målsetting om at man skal ha en 50 pst. reduksjon fram mot 2030. Det gjelder for veitransport, det gjelder for sjøtransport, og det gjelder for lufttransport.

Da blir mitt spørsmål – også til finansministeren: Ser finansministeren at innenfor lufttransporten, for å få ned utslippene, er det riktig å bruke et sett av virkemidler, gjerne som ledd i et grønt skatteskifte, og å se ulike avgifter – det kan være flypassasjeravgift eller reduksjon av landingsavgift – i sammenheng for å få ned utslippene?

Statsråd Siv Jensen [10:29:15]: Det er nettopp det de fire samarbeidspartiene har gjort. Vi har også sett på hvordan vi skal kunne bruke landingsavgiftene positivt, knytte det til drivstoff, miljøvennlig drivstoff som sådant, som også vil være et veldig positivt bidrag på sikt til å fremme mer miljøvennlig drivstoff i flysektoren.

Det jeg tror er viktig at vi klarer å gjøre når vi har ambisjoner om å redusere klimagassutslippene, er å få innbyggerne og næringslivet med på laget. Da må vi lete etter et sett av virkemidler, også de positive. Jeg har ingen tro på at vi bare skal bruke pisk i disse spørsmålene. Det er vel så viktig å bruke gulrøtter. Da handler det om positive stimuli, også gjennom avgiftene, og det mener jeg at de fire samarbeidspartiene har gjort mye av så langt, ikke minst knyttet til omleggingen av engangsavgift på bil.

Presidenten: Heikki Eidsvoll Holmås – til oppfølgingsspørsmål.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:30:18]: Spørsmålet går til samferdselsministeren,

Stortinget har vedtatt at vi skal sette klimamål og utslippsmål for Nasjonal transportplan, ikke uforpliktende klimastrategier, som statsråden har ønsket. Ketil Solvik-Olsen og regjeringen må tåle å bli målt på resultatene av politikken sin, og resultatene av politikken er at utslippene går opp, og at elbil-andelen i de første månedene i år går ned.

Når utslippene går opp, når vi vet at de må gå ned hvert eneste år for å stoppe farlige klimaendringer, når vi vet at de forpliktelsene vi kommer til å få fra EU, kommer til å ligge et eller annet sted mellom 35 og 40 pst. i ikke-kvotepliktig sektor og samferdsel må ta mesteparten, og når fagetatene til Ketil Solvik-Olsen har sagt at det er mulig å kutte 50 pst. fram til 2030, er spørsmålet mitt: Vil statsråden følge opp fagetatenes ambisjoner om å ha et 50 pst.-mål for kutt i Nasjonal transportplan?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:31:22]: Nasjonal transportplan legger vi fram om mindre enn ett år. Stortinget skal få diskutere det og gjøre de vedtak som Stortinget ønsker. Men jeg tror alle som har fulgt med i debatten og går inn i den med stor interesse, vil se at i forbindelse med Paris-avtalen er det enighet om at vi skal jobbe med målsettinger og koordinere dem med våre naboland, nettopp for å sikre at de blir gode og effektive.

Så er det litt rart å få kjeft fra et parti som selv hadde som sitt viktigste virkemiddel i de åtte årene de styrte, å fylle byene med diesel-biler. Vi ser at med dagens regje-

ring går utslippene per bil ned. Det har aldri vært så lave utslipp fra nysolgte biler som det er nå, samtidig som vi altså får redusert utslippene i byene som følge av det. Det er en økning i antall kilometer kjørt på veiene, men økningen er større i transport enn de er i utslipp. Det betyr også at vi nå er i en situasjon der utslippene per kilometer går ned. Det er jeg veldig stolt av.

Når vi i tillegg ser på det som blir gjort innen kollektivtrafikk, sykkel og gange, legger vi til rette for å få det trendsiftet som mange har snakket om, men fortsatt venter på.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:32:38]: Bak oss ser vi Riksforsamlingen fra 1814. Der er Grunnlovens far, Falsten, som står og leser opp Grunnloven, og så er det Christie, som snur seg rundt og ser først ned på presidenten, så ned på statsministerens stol og opp på slottet.

På hver enkelt plass for alle oss representanter ligger Grunnloven. Det er en linje fra eidsvollsmennene til dagens storting og dem som styrer i dag, og Grunnloven ligger fast.

Det mest alvorlige vi som storting kan gjøre, er å avgi suverenitet. Etter Grunnloven kan ikke norske styresmakter avgi suverenitet til et internasjonalt organ vi ikke er medlem av, som f.eks. EU. Det norske folk har jo sagt nei til EU to ganger – det er mye klokskap i det norske folk.

Det regjeringen nå foreslår, er å legge det norske finanstilsynet under EU, gi makten over regelverk og tilsyn med norsk finanssektor og norske banker fra Stortinget til Brussel. Vi skal behandle den største suverenitetsavståelsen i nyere tid i det norske stortinget før sommeren, og den skal behandles på en hastemåte som vi ikke har sett maken til noen gang. Saken behandles raskere enn et vanlig Dokument 8-forslag. Det er grundigere prosesser i Stortinget om hvor et veikryss skal legges, enn om den suverenitetsavståelsen vi nå ser – og det etter svært sterkt press fra Fremskrittspartiet og Høyre i regjering. De har sagt og de har ment at dette må presses igjennom fort – det haster, det er svært alvorlig.

Mitt spørsmål er: Hvorfor skal vi legge oss under det EU-regelverket, og hvorfor haster det så mye? Hvorfor kan vi ikke ha en ordentlig debatt? Frykter Fremskrittspartiet folket i denne saken?

Statsråd Siv Jensen [10:34:52]: La meg først si at jeg er helt enig med representanten Slagsvold Vedum i at vi skal ha respekt for den norske grunnloven. Den veier tungt, og den skal veie tungt i de politiske veivalg og beslutninger som storting og regjering gjør.

La meg så få presisere at denne saken, altså om finanstilsynssystemet, handler ikke om EU-medlemskap, den handler om å få god kontroll og ha gode tilsyn med finansinstitusjoner. Er det én ting vi har lært etter finanskrisen, er det hvor avgjørende det er å trygge folks sparepenger og arbeidsplasser. Finanskrisen viste oss med all mulig tydelighet hvor galt det kan gå hvis bankene tar mer risiko enn de kan tåle.

Norge er en del av det europeiske indre markedet gjennom EØS-avtalen, og vi må dermed ha en tilknytning til finanstilsynssystemet som nå etableres i EU. Men det er feil når representanten Slagsvold Vedum hevder at vi nå underlegger oss EU. De tre EFTA-landene har jo forhandlet etter mal fra den rød-grønne regjeringen. Det var Sigbjørn Johnsen i den rød-grønne regjeringen som satte i gang disse forhandlingene – prisverdig. Denne regjeringen har fulgt det opp, og det har handlet om å finne en løsning på denne problemstillingen som sikrer norsk suverenitet, og som samtidig bidrar til at vår finansnæring får adgang til sitt suverent viktigste marked. Uten det hadde vi satt arbeidsplasser i fare. Vi hadde laget betydelige utfordringer for våre egne finansinstitusjoner. Det mener jeg ville være en betydelig større utfordring.

Det er også slik at den løsningen som nå er funnet, innebærer at mesteparten av tilsynet med finansmarkedet og finansforetakene i Norge fortsatt skal ligge i det norske finanstilsynet.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:36:56]: Professor Eivind Smith uttrykte i media i går stor usikkerhet om hvorvidt måten denne saken skal behandles på, er i samsvar med Grunnloven. I den hasteinnkalte høringen som vi hadde i Stortinget, var det et medlem av Finanskriseutvalget – en professor som var medlem av Finanskriseutvalget – som på det sterkeste advarte mot den saksbehandlingen en nå legger opp til, og konsekvensene det kan ha for norsk finanssektor.

I media i går kunne vi lese at milliardær og finansinvestor Øystein Stray Spetalen er en sterk motstander, og jeg vil sitere ham:

«Jeg har ikke noen tro på at Brussel treffer beslutninger til det beste for oss i Norge. Bare tenk deg hvordan norsk økonomi hadde sett ut om vi hadde fått euroen.»

Og videre:

«Vi må ikke si fra oss selvråderetten, det gjør vi bit for bit for bit. Hvert land har et ulikt næringsgrunnlag og en ulik finanssektor. Å flytte ut råderetten til noen andre har jeg ingen tro på.»

Hvorfor har Fremskrittspartiet og Fremskrittspartiets leder troen på å gi fra oss vår nasjonale selvråderett?

Statsråd Siv Jensen [10:38:01]: Dette handler ikke om selvråderetten. Dette handler ikke om å tilknytte seg euroen. Dette handler heller ikke om hvordan Norge skal regulere norsk finansnæring basert på reguleringer som oppstår i et internasjonalt marked. Dette handler om hvordan vi skal føre et effektivt tilsyn med finansinstitusjonene både her hjemme og i de markedene våre institusjoner konkurrerer med, altså hele det europeiske markedet.

Jeg gjentar: Noe av det som var mest kritisk etter finanskrisen, var at veldig mange banker og finansinstitusjoner var for dårlig regulert og slik sett satte i fare innbyggernes sparepenger og dermed også arbeidsplasser. Det mener jeg det er helt avgjørende at vi søker å unngå.

Dette er heller ikke en sak som er preget av hastebehandling. Jeg orienterte Stortinget om arbeidet med dette

tilbake i 2014 og fikk bred tilslutning til å slutføre en avtale som sikrer at vi ikke avstår suverenitet, men finner en løsning innenfor rammene i EØS-avtalen, som Norge har vært en del av gjennom svært mange år.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Liv Signe Navarsete.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:39:30]: Eg syntest eg høyrde statsråden seie at ein ikkje avstår suverenitet, men denne saka skal handsamast spesielt i Stortinget nettopp fordi det er ei stor suverenitetsavgiving.

Øystein Stray Spetalen har vore sitert, og eg vil sitere nokre setningar til:

«Jeg har lært meg én ting fra bedrifter og næringsliv, og det er verdien av lokal styring. Jo mer overordnet det blir, jo mer papirarbeid og feilbeslutninger blir det.»

Dette sa den same Stray Spetalen i gårsdagens Klassekampen om kvifor det er ein dårleg idé å overlata nasjonal suverenitet over norske bankar og finanstilsyn til byråkratane i Brussel.

Professor i jus Halvard Haukeland Fredriksen åtvare under høyringa om at den handsaminga som regjeringa no legg opp til, kan gi presedens for korleis ein kan avstå nasjonal suverenitet på ei rekkje område som energi, telekom og data. Konfrontert med dette seier Framstegspartiets finanspolitiske talsmann til ABC Nyheter at det truleg også vil vere fornuftig å gjere det same i komande saker. Då vil eg spørje statsråden: Er det dette, meir byråkrati, ein ønskte seg? Er dette ei fornuftig løysing også i framtidige saker om norsk suverenitetsavståing – meir byråkrati, meir fjernstyring?

Statsråd Siv Jensen [10:40:44]: Dette handler heller ikke om mer byråkrati. Den regjeringen Liv Signe Navarsete selv var en del av, var den regjeringen som tok initiativ til å finne en løsning for hvordan det norske finanstilsynet skulle kunne speile de nye finanstilsynene som nå har blitt opprettet i EU. Grunnen til at dette skal behandles etter Grunnlovens bestemmelser, er at vi bruker akkurat den samme bestemmelsen som da EØS-avtalen i sin tid ble inngått for Norges del. Det var da man opprettet kontrollorganet ESA, som skulle ivareta EFTA-landenes interesser overfor EU, og det er akkurat den samme mekanismen som nå blir tatt i bruk. Men jeg har lyst til å understreke det jeg sa i sted: Mesteparten av tilsynet med norske finansinstitusjoner vil skje i Norge og av det norske finanstilsynet.

Presidenten: Irene Johansen – til oppfølgingsspørsmål.

Irene Johansen (A) [10:41:55]: De norske bankene og finansinstitusjonene har vært omfattet av EØS-avtalen og har gjennom den hatt tilgang til det europeiske markedet på linje med de europeiske finansinstitusjonene, noe også finansministeren redegjorde for. Også det norske finanstilsynet har inngått et samarbeid med europeiske finanstilsyn i den tiden som har gått. Etter finanskrisen har EU oppret-

tet et nytt finanstilsynssystem, som også skal innlemmes i EØS-avtalen. Kan finansministeren si noe om hvordan samarbeidet med de nasjonale finanstilsynene i Europa har foregått tidligere, hva som er nytt med det nye systemet som nå legges på plass, og hvorfor det har tatt så lang tid med disse forhandlingene, som startet i 2010?

Statsråd Siv Jensen [10:42:57]: Det er helt riktig at det har pågått samarbeid mellom nasjonale finanstilsyn på tvers av landegrensene i mange år. Det som er nytt, er at EU har opprettet tre tilsyn som EFTA-landene må finne en måte å speile uten at vi avgir suverenitet, og som ivaretar våre rammer innenfor EØS-avtalens forpliktelser. Det er nettopp derfor dette har tatt tid. Det var viktig både for den forrige regjeringen og for denne regjeringen å finne en løsning som sikret at vi kunne gjøre dette innenfor eksisterende EØS-avtale og uten at vi skulle avgi kontroll med tilsyn av våre finansinstitusjoner. Det tok tid. Det var krevende forhandlinger både for den forrige regjeringen og for denne. Jeg mener at den løsningen vi har kommet frem til, sikrer våre interesser, sikrer god kontroll med våre finansinstitusjoner og sikrer at våre finansinstitusjoner får adgang til sitt suverent viktigste marked. Det er et marked vi ville vært stengt ute fra hvis vi ikke hadde funnet en løsning.

Presidenten: Kirsti Bergstø – til oppfølgingsspørsmål

Kirsti Bergstø (SV) [10:44:20]: SV mener det er helt åpenbart at det trengs internasjonale mekanismer for å føre tilsyn med finansnæringen. Derfor synes vi det er synd at regjeringen forhandlet seg bort med EU i denne saken. For Norge vil overhodet ikke ha noen innflytelse på tilsynet. Vedtakene som gjøres i EFTA, vil i praksis være diktat fra EU. Det har regjeringen selv opplyst. Norske aktører vil ikke, så vidt vi kan se, få tilgang til klagemulighetene innenfor EU, og norske myndigheter vil ikke ha en reell mulighet til å prøve standpunktene som vi er uenig i. Derfor kunne det vært fristende å spørre hvordan det er mulig i det hele tatt å legge fram et så svakt forslag for Stortinget. Men mitt spørsmål er: Hva slags presedens skaper dette svake forhandlingsresultatet med EU for framtidige tilsyn innen telekom, energi og personvern?

Statsråd Siv Jensen [10:45:20]: Jeg er uenig i påstanden om at man har forhandlet seg bort. Det har snarere tvert imot vært helt avgjørende å finne en god løsning for å sikre at norske finansinstitusjoner får adgang til det europeiske markedet, som de ville blitt stengt ute fra hvis vi ikke klarte å finne denne mekanismen.

Det er lagt frem tilsvarende forslag fra den islandske regjeringen og i Liechtenstein. De tre EFTA-landene er enige om at dette er en god løsning som også ivaretar de grunnlovsmessige sidene, som både Island og Norge har vært svært opptatt av i forhandlingene, som har vært veldig krevende rundt denne saken.

Jeg tror at jeg må komme tilbake til spørsmålet om presedens. Det denne saken gjelder, er hvordan vi skal håndtere opprettelsen av de tre nye finanstilsynene i EU og sikre

god nasjonal kontroll med våre egne finansinstitusjoner, samtidig som vi må ha muligheten til å samarbeide om noe så essensielt og viktig som felles reguleringer av hele finanssektoren.

Presidenten: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Ola Elvestuen (V) [10:46:47]: Mitt spørsmål går til samferdselsministeren.

De fire borgerlige partiene har ved budsjettforhandlinger gjort mye bra for togsatsingen i Norge. Vi har fått flere avganger, og vi utnytter det systemet vi har i dag, så godt det lar seg gjøre.

Mange steder i Europa er jernbane og tog et godt alternativ til både biltrafikk og flytrafikk. Man har mange strekninger hvor toget er en reell konkurrent og det foretrukne alternativet. I Norge har vi fått en liten smak av dette med det nye tilbudet som SJ har mellom Oslo og Stockholm. Der er reisetiden nå gått ned med en og en halv time, og trafikken har økt med 20 pst. Man ser for seg at på strekningen fra SJs side er det også et potensial, med ytterligere forbedringer ved at man kan ta opp mot 40 pst. av transporten, og det er et reelt alternativ til fly.

Ved behandlingen av Nasjonal transportplan i 2009 la Stortinget til grunn at framtidig jernbane skulle bygges med en dimensjonering for 250 km/t, og ved stortingsbehandlingen av NTP i 2013 ble en hastighet på 250 km/t gjentatt i flere merknader. Til tross for det er det i dag, så vidt jeg vet, bare ett sted, ca. 2 km jernbane nede ved Holmestrand, at man bygger med en dimensjonering for 250 km/t.

Da blir mitt spørsmål: Når vil samferdselsministeren sørge for at vi, når vi bygger ny jernbane i Norge, gjør det med en dimensjonering for 250 km/t?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:48:43]: La meg først understreke det som også representanten Elvestuen tok opp: Under dagens flertall har det vært en kraftig satsing på jernbane. Det var det også under den forrige regjering, men det har blitt veldig mye forsterket nå. På bare 30 måneder har vi økt budsjettet med over 50 pst., eller 6 mrd. kr mer i året. Vi ser en rekordstor vekst i antall reisende, rett og slett fordi vi har økt antall avganger, forlenget antall strekninger og får inn flere tog – vi bestiller nå nye togsett som leveres månedlig. Det betyr at når vi får økt frekvens, økt kapasitet og bedre datadekning langs linjene etter hvert, vil det være mer attraktivt å reise med jernbanen – så ytterligere vekst blir det lagt grunnlag for.

Så har regjeringen prioritert å gjøre tiltak der en får størst nytte raskt, og det er å gi folk en bedre avgang på de turene de tar daglig, altså til og fra jobb, og da har man et bedre alternativ til å sitte i bilkø.

Det er viktig når en bygger ut, at en legger til rette for at en også kan koble sammen byene, og da er det en målsetting at en skal kunne ha en fart på 250 km/t. Når det ikke skjer alle steder, er det ofte fordi Jernbaneverket sier at hvis en legger en trasé som skal tåle 250 km/t, betyr det at en har nesten ingen slark når det gjelder hvilket trasévalg en går inn for. Det er bare å se til Jæren, der en nå ser

på utviklingen av dobbeltspor fra Sandnes og nedover mot Egersund. Der får en konflikt alle steder hvis en ikke tillater at en har en viss svingmulighet for å komme seg unna landbruksjord. Stortinget har også vedtatt å styrke jordvernet, og da får en med en gang en konflikt mellom farten på jernbanen og hvor mye jord som forsvinner i den sammenheng. Vi har prøvd å finne gode kompromisser i de sammenhengene, der vi også ser at tverrpolitisk på Jæren har en akseptert at en heller har en fart på jernbanen på 160 km/t for å kunne ivareta jordvernet enn å legge til rette for 250 km/t, rett og slett fordi det er så tett mellom stasjonene at en ikke kommer opp i 250 km/t før en må begynne å bremse.

Ola Elvestuen (V) [10:50:52]: Statsråden har tidligere, i de to årene som har gått, brukt mye tid på å klage på den rød-grønne regjeringen og den underdimensjoneringen som de la til grunn i sin veisatsing og i de veiutbyggningene som har vært. Jeg tror statsråden har uttalt en gang at det finnes ingen ting som irriterer ham mer – at dette er mye penger ut av vinduet.

Er det ikke viktig å ha den samme langsiktige tenkningen også når man bygger jernbane? Er det ikke viktig når man bygger ut intercity Oslo–Lillehammer, at for å gi mening må første ledd for å komme til Trondheim være at det er avgjørende at det man bygger ut, har den langsiktigheten og den dimensjoneringen som gjør at det er starten på et framtidig høyhastighetsnett mellom de store byene i Norge?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:51:50]: Jeg er helt enig, og vi har nå nesten firedoblet planleggingsbudsjettet nettopp for å kunne trekke de lange linjene når vi bygger både vei og jernbane, istedenfor å bygge korte parseller som ikke gir den store nytten.

Men jeg tar igjen eksempelet med Jærbanen. Hvis vi hadde sagt at vi der skulle legge til rette for 250 km/t, er jeg sikker på at samtlige partier i denne salen lokalt hadde protestert heftig på trasévalg, på jordvernpolitikken, og sannsynligvis ville landbruksministeren ha blitt dratt inn til kontrollkomiteen for å svare på hvorfor jordvernvedtakene ikke er blitt fulgt opp.

Når det gjelder dette som gjøres på Jærbanen, ser en at ved å ha 160 km/t istedenfor f.eks. 250 km/t på trasévalget, så utgjør det en tidsforskjell på 9 sekunder. Men hvis en får Flirt-tog på den strekningen istedenfor de togsettene en har i dag, kan en få en reisetidsbesparelse på 2 minutter. Da kan en altså få redusert reisetiden betydelig med bedre vognsett uten å måtte ta konflikten med alle lokalpolitikere og sannsynligvis stortingsflertallet når det gjelder jordvern.

Hvis vi skal prioritere annerledes, tar jeg gjerne nye signal fra Stortinget.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Trine Skei Grande.

Trine Skei Grande (V) [10:53:09]: Hvis vi skal klare å ta de store personbefraktningene med tog framover, må

vi satse på høyhastighet. Når vi skal vurdere samfunnsøkonomisk nytte, ser vi at faginstansene til samferdselsministeren av og til prioriterer svensk stein framfor norske mennesker. Det å få til en utvikling spesielt i denne regionen, det å få til høyhastighetstog mellom de store byene Oslo, Göteborg og København, eller 80-millionersbyene som det snakkes om, har Venstre kjempet for i budsjettene. Det ble satt ned en arbeidsgruppe som skulle se på hvordan vi kan stimulere også til den strekningen.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvordan følges det arbeidet opp? Og har man trykk på å utvikle kjappe tog, i en virkelig storbyregion, mellom tre store byer, noe som hadde gitt et stort potensial og også vært et alternativ til flytrafikk?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:54:10]: Regjeringen følger opp arbeidet med f.eks. utvikling av intercity-satsingen rundt Oslo med rekordstore bevilgninger og med en harmonisert planlegging mellom Vegvesenet og Jernbaneverket, nettopp fordi en skal ha langsiktige løsninger som står seg.

Vi samarbeider godt, spesielt med svenske myndigheter, og det var noe jeg tok opp mindre enn to måneder etter regjeringsskiftet, for å se på hvordan en kan få bedre strekningsinfrastruktur mellom Oslo og Göteborg og mellom Oslo og Stockholm. Det handler både om samarbeid på embetsverksnivå for å se på den infrastrukturen som allerede er, og, mens vi jobber med hver våre nasjonale transportplaner, om å sørge for at når Norge tar grep på norsk side, tar svenskene tilhørende grep på sin side.

Samtidig vil jeg understreke at jeg tror jernbanen har et kjempestort potensial til tross for rekordvekst allerede, men det er altså inn og ut av våre byer som har det aller største potensialet. Så tror jeg at en positiv effekt av det er at når man har fått orden på jernbanestrekningene inn og ut av byene våre, skal vi også forlenge dem slik at de kobler sammen våre nabolands byer.

Presidenten: Sverre Myrli – til oppfølgingsspørsmål.

Sverre Myrli (A) [10:55:27]: Da Stortinget behandlet Nasjonal transportplan i 2013, vedtok Stortinget at det skulle bygges dobbeltspor på intercitystrekningene til Lillehammer, Halden og Skien. Dette var en av de store debattene ved behandlingen av transportplanen da. Nå har transportetatene i det grunnlagsdokumentet som er overlevert samferdselsministeren i arbeidet med NTP, foreslått å utsette det. Der ligger det kun inne å bygge dobbeltspor til Tønsberg, Sarpsborg og Åkersvika, sør for Hamar. Jeg skjønner at samferdselsministeren ikke nå kan si hva han kommer til å legge fram i Nasjonal transportplan, men prosjektet «dobbeltsporutbyggingen» er et spesielt prosjekt fordi Stortinget har vedtatt det, og det ligger inne i nåværende NTP. I tillegg har samferdselsministeren overfor transportetatene definert en del prosjekter som skal bygges uansett. Intercity er ikke et sånt prosjekt. Spørsmålet mitt er rett og slett: Blir det dobbeltspor til Lillehammer, Halden og Skien innen 2030?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:56:35]: Som representanten Sverre Myrli selv påpeker, vil en i Nasjonal transportplan som behandles neste sommer, gjøre de vedtakene, men dagens regjering og dagens flertall har på bevilgningssiden sørget for at alle planer følges opp, og gjerne raskere enn det som var planlagt fra forrige regjering. En planlegger å gjennomføre arbeidet nettopp med målsettingen i dag om å nå ut til endepunktene innenfor de tidsrammer som er satt. Sånn sett er det ikke gjort noen endringer, men det er riktig at fagetatene, som Jernbaneverket, har sagt at en kan oppnå den samme reisetidsgevinsten uten å investere i dobbeltspor alle steder, nettopp for at en da kan frigjøre penger som en kan styrke jernbanen med på andre områder. Det blir en strategidiskusjon som Stortinget må ta: Er det infrastrukturen i seg selv som er målet, eller er det faktisk det reisetilbudet den gir til de reisende? Uansett konstaterer jeg at med dagens flertall ligger vi 5–6 mrd. kr høyere på bevilgninger totalt enn det som var planlagt i Nasjonal transportplan som representanten Sverre Myrli skryter av, og dermed så synes jeg at vi egentlig har gjort veldig mye bra.

Presidenten: Hans Fredrik Grøvan – til oppfølgings-spørsmål.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [10:57:50]: Det er ikke tvil om at det har vært satset mye på jernbaneutbygging i denne perioden, og planene ligger der for ytterligere utbygging. En av de store satsingene som det er skapt store forventninger til, er utbyggingen av intercity, både indre og ytre, som flere allerede har vært inne på i dag. Grunnen til at dette er viktig, er at det utvikler nye, gode arbeidsregioner. Det gir muligheter for et helt annet dynamisk arbeidsmarked, i tillegg til at det representerer en storstilt satsing på et moderne, framtidsrettet kollektivtilbud. Hvor viktig er det for statsråden å få til en sammenhengende utbygging av både indre og ytre intercity, i tråd med det som det nå er lagt opp til i dagens NTP, med tanke på å kunne få til en storstilt satsing på kollektivtransport i denne delen av landet?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [10:58:49]: Både regjeringen og jeg er veldig opptatt av å bygge ut en bedre jernbane, som gir folk et godt alternativ til å kjøre privatbil på lange distanser, men som også sørger for at en får styrket kollektivtilbudet inn og ut av de store byene, både i Oslo, som vi her diskuterer, og i Trondheim, Bergen og Stavanger. Jeg ser for meg at vi i vår Nasjonal transportplan kommer til å vise hvordan teknologiutvikling gir nye muligheter, og at en kan koble opp eldre busser – gjerne selvkjørende – som kan mate disse jernbanestasjonene på en helt annen måte enn før og dermed redusere distanseproblemene som mange har med at en gjerne må gå et par kilometer for å komme til jernbanen. Dette har også vært et problem med tanke på manglende innfartsparkering. Her tror jeg at vi skal se på veldig mye mer enn bare jernbanespor i seg selv. Vi skal se på hele den utviklingen som skjer globalt, og på hvordan Norge kan være i forkant når det gjelder dette.

Så minner jeg også om at denne regjeringen faktisk har satt i gang arbeidet med Ringeriksbanen, som har vært vedtatt i Stortinget i mange tiår, mens de endelige beslutningene aldri har vært tatt ... (presidenten avbryter).

Presidenten: Tiden er ute. Heikki Eidsvoll Holmås – til oppfølgingsspørsmål.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:00:05]: Mer enn halvparten av jernbanesatsingen som er kommet i løpet av denne stortingsperioden, er kommet som følge av press fra Kristelig Folkeparti og Venstre, og det er uvanlig raust av statsråden å innrømme at opposisjonspartienes jernbanepolitikk er bedre enn hans egen – det skal han ha.

Men jeg har ett spørsmål – for å følge opp det som nå blir sagt. Nå er det slik at statsråden bruker miljøargumenter for å si at man ikke kan bygge 30 meter brede korridorer for tog som kjører i 250 km/t, men vi ser jo av politikken at han overhodet ikke bruker den samme typen miljøargumenter for å hindre bygging av ca. 100 meter brede veikorridorer for motorveier.

Sist gang vi gikk igjennom planene, ble det i 27 av 28 saker, der miljø sto opp mot plan, avgjort negativt for miljøet. Derfor er spørsmålet mitt: Er det virkelig slik at statsråden mener at miljøkonsekvensene av å bygge 30 meter brede jernbanekorridorer er større enn av å bygge 100 meter brede motorveikorridorer for 110 km/t?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:01:17]: For det første er jeg veldig godt fornøyd med at Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har vedtatt et jernbanebudsjett på over 18 mrd. kr, mens det beste budsjettet som representanten Eidsvoll Holmås klarte å få vedtatt mens han satt i regjering, var på under 12 mrd. kr. Så samarbeid på borgerlig side gir en kraftig kollektivsatsing og en kraftig jernbanesatsing.

Så tror jeg det er viktig å understreke at mitt poeng her er at en jernbanetrasé er like bred uavhengig av hvor fort toget skal gå, men dimensjoneringen av fart vil bety noe for hvilken svingradius en må ha på jernbanen. Der er problemet at hvis en setter 250 km/t som standardfarten en skal kunne ha, betyr det at en har veldig liten fleksibilitet med tanke på hvor den jernbanen skal gå. Det betyr at en stort sett må pløye seg gjennom dyrket mark og også bostedsområder for å kunne oppnå den farten. En vei med 100–110 km/t dimensjonering vil kunne ha mye større fleksibilitet på svingradiusen, på samme måte som jeg nevnte at en jernbane som dimensjoneres for rundt 160 km/t, vil kunne tilpasses kulturlandskapet og landbruksarealene på Jæren.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:02:31]: I forbindelse med forhandlingene om Oslopakke 3 foregår det en diskusjon om hvor høye bompengesatser det er rimelig å ta av bilister. Fremskrittspartiet gjorde kampen mot bompengefinansiert veiutbygging til en av sine høyest prioriterte saker før valget i fjor høst. Løftet var at det skulle

bli slutt på bompenger hvis Fremskrittspartiet kom i regjering. Og etter at Ketil Solvik-Olsen ble samferdselsminister, slo han fast at Fremskrittspartiets løfte om å kjempe mot bompenger står fast. Videre har Solvik-Olsen som samferdselsminister uttalt:

«Vi får ikke fjernet bompengene, men folk vil merke endringer. Framover skal bilistene måtte betale mindre i bompenger, ikke mer og mer, slik det ville blitt om FrP ikke satt i regjering.»

Dersom full utbygging av E18 Vestkorridoren gjennomføres, viser beregninger NRK har fått tilgang til, at bompengепrisen vil bli 120 kr. Jobber en 230 dager i året, må en ut med 27 600 kr. I dagens bomring er prisen 6 624 kr i året, inkludert brikkerabatt. Det er over smertegrensen til fylkesordføreren i Akershus, Anette Solli fra Høyre. Hun uttaler:

«Det blir for dyrt. Det er vanskelig for folk å akseptere et sånt nivå.»

Videre:

«Langt over smertegrensen. Vi må i stedet gå gjennom prosjektlista og bestemme oss for prioriteringer.»

Og:

«(...) 75 kr er mer enn nok. Vår grense går der.»

De som kjemper for den største E18-løsningen, kjemper for høyere bompengesatser, ikke lavere, som statsråden hele tiden hevder at han gjør.

Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Har statsråden overhodet noen smertegrense for hvor mye bompenger det er greit å kreve inn fra bilistene for å bygge E18 Vestkorridoren?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:04:12]: Det er rart å bli anklaget for å like bompenger fra et parti som har stemt imot samtlige av regjeringens forslag om kutt i bompenger.

Jeg tror alle vet at Fremskrittspartiets tilnærming her er å redusere bompengebelastningen, og hadde vi fått styrt alene, hadde vi finansiert veiene våre over statsbudsjettet og ikke over bompengesystemet. Det har ikke Fremskrittspartiet fått flertall for. Men det som dagens regjering har vedtatt, er at bompengandelen skal være lavere i prosjekt. Det har vi gjennomført på en rekke steder. E6 Helgeland nord fikk en bevilgning på 300 mill. kr for å redusere bompengenivået på to stasjoner og fjerne en tredje, som representanten Eidsvoll Holmås var uenig i.

Vi har fremmet forslag i Stortinget om en egen bompengereform, som dessverre ikke fikk flertall på grunn av opposisjonen. I budsjettet for 2016 lå det inne flere hundre millioner kroner fra regjeringen for å kunne redusere bompengetakster. Det fikk ikke flertall i Stortinget. Så hvis representanten Eidsvoll Holmås er opptatt av kutt i bompenger, kan han jo begynne med å støtte regjeringens forslag om det.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:05:13]: Ingen smertegrense, altså.

Ketil Solvik-Olsen klarer ikke å snakke seg unna det: Han er kongen av bompenger. Akershus-politikerne mener nemlig at bilistene ikke takler 120 kr i bompenger på gigantveiprojektet og vil ha det nedskalert. Oslo har ikke

behov for å bygge bompengefinansierte E18 Vestkorridoren til 40 mrd. kr inn mot byen. Vi vil hindre vekst i trafikken, vi vil prioritere utbygging av kollektivtrafikk heller enn å bygge veier så dyre at få har råd til å kjøre på dem. Vi vil ha dem nedskalert. Men skal vi klare å nedskalere det prosjektet, må nedskaleringen planlegges av Vegvesenet. Derfor vil jeg spørre samferdselsministeren: Kan samferdselsministeren forsikre at han har gitt og gir veidirektøren fullmakter til å utrede og legge fram skisser for mindre og billigere veiprojekter mellom Bærum og Oslo, i tråd med det Oslo- og Akershus-politikerne og forhandlerne derfra ønsker, og sånn sikre en veiløsning som er billigere for bilistene?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:06:16]: Det kan hende det er dialekten min som er problemet, men jeg svarte i mitt første spørsmål at denne regjeringen ønsker å redusere bompengene, noe representanten Eidsvoll Holmås ignorerte.

Oslopakke 3 er et veiprojekt, men også et stort kollektivprosjekt og et sykkelveiprojekt. Det er altså ikke, som en gir inntrykk av, et motorveiprojekt med 14–16 filer, som byrådslederen har sagt. Det er et motorveiprojekt med tre gjennomgående filer i hver retning, en egen kollektivtrasé uavhengig av motorveien og egne lokale veier nettopp for å få trafikken vekk fra boområdet og over i tunnel. Den motstanden som byrådet i Oslo og SV her tar til orde for, er som om vi skulle sagt nei til Vålerengatunnelen og Opera-tunnelen. Ønsker vi virkelig å ha trafikken gjennom Vålerenga bydel og forbi Oslo S, sånn som det var i gamle dager? Mitt svar på det er klart nei. Det er trist at SV tenker motsatt. Jeg minner også om at Oslo under de rød-grønne fikk ca. 90 mill. kr årlig til kollektivtransport. Under dagens regjering får de 400 mill. kr årlig. Det viser en enorm satsing på kollektivtransport.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Kirsti Bergstø.

Kirsti Bergstø (SV) [11:07:26]: I spørretimen den 4. mai sa statsminister Erna Solberg følgende:

«Vi har ikke instruert noen om E18-størrelsen eller -utviklingen. (...) Vi kommer til å følge opp Oslo og Akershus' felles løsninger for E18.»

Det synes jeg var klokt sagt. Jeg vil tro at samferdselsministeren lojalt ønsker å følge opp det statsministeren sa til Stortinget 4. mai, nettopp at Oslo og Akershus' felles løsninger skal følges opp. Derfor lurer jeg på om statsråden kan garantere at veidirektøren har fullmakt til å utrede en nedskalering av E18-prosjektet, i tråd med Oslo og Akershus' ønsker.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:08:22]: Nå har jeg først slått fast lavere bompenger med dagens regjering, og jeg har slått fast at Oslopakke 3 er langt mer enn et motorveiprojekt – det handler om byutvikling, kollektivtransport og sykkel, noe det virker som SV ikke har fått med seg.

Når en refererer en statsminister, bør en også ta med

seg alt som er mellom første og siste setning i svaret, og da vil man finne at det er to–tre avsnitt som handler om statens involvering, statens forutsetninger og statens bidrag. Det framkom ikke i det sitatet som representanten her kom med. Det er ganske tydelig at det er en vei som staten eier, og som staten har synspunkter på, men ønsket er at alle tre aktørene som berøres av den veien, også skal bli enige. Hvis det ikke skjer gjennom nye forhandlinger, gjelder dagens Oslopakke 3, og der ligger E18 inne.

Så har jeg mange ganger vært tydelig på at vi ser på løsninger som ivaretar funksjonaliteten, men gjerne med lavere kostnader. Men det er ikke unikt for Oslopakke 3, det gjør jeg på alle veiprojekter. Kostnadsveksten for infrastrukturprosjekter under forrige regjering var altfor høy, og jeg vil ha den kostnadsveksten ned, så jeg får mer vei og mer jernbane for pengene.

Presidenten: Karianne O. Tung – til oppfølgingsspørsmål.

Karianne O. Tung (A) [11:09:36]: Det er banebrytende at bompenger kan gå til drift og investeringer i kollektivtrafikken, det var en riktig beslutning. Nå ser vi at utgiftene til kollektivtrafikken øker, det er et godt tegn, det betyr at flere reiser kollektivt.

Nå registrerer jeg at samferdselsministeren er ivrig etter å skryte av egen politikk, kanskje ikke like ivrig etter å se resultatene av egen politikk og heller ikke like ivrig etter å svare på spørsmål han faktisk får. Derfor har jeg lyst til å benytte anledningen til å gjenta spørsmålet som representanten Rommetveit stilte litt tidligere: Er samferdselsministeren nå villig til å la en større andel av bompengene gå til drift og investeringer i kollektivtrafikken også i årene som kommer?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:10:23]: Dagens regjering mener at vi skal prøve å satse på kollektivtransport gjennom økte statlige bevilgninger. Derfor har dagens regjering sagt at vi f.eks. skal bidra med 50 pst. av investeringskostnadene på store kollektivinfrastrukturprosjekt i byene. I motsetning sier arbeiderpartibyrådet i Bergen at de med Arbeiderpartiet i regjering fikk ca. 15 pst. av sine utgifter dekket. Nå skal de få 50 pst. På samme måte har jeg allerede nevnt at mens Oslo de siste årene i snitt fikk 90 mill. kr fra den rød-grønne regjeringen, får de rundt 400 mill. kr til kollektivsatsing under dagens regjering, som har flertall sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre. Det vitner jo om at vi ikke ser på bompenger som den eneste måten å finansiere økt kollektivsatsing på, men tvert imot vil at staten prioriterer det gjennom bevilgninger.

Jeg ser også at de som nå er bekymret for bompengnivået, representerer de samme partiene som i media ønsker å ha høyest mulig bompengesatser i bomringen nettopp for å skremme bilistene vekk. Det er litt rart å kritisere Fremskrittspartiet for bompenger når egne lokale representanter ønsker å øke satsene.

Presidenten: Geir Pollestad – til oppfølgingsspørsmål.

Geir Pollestad (Sp) [11:11:38]: Bompengefesten fortsetter med Fremskrittspartiet i regjering. Tidligere i spørretimen har vi diskutert innføringen av bompenger i luften, på veien settes det rekord etter rekord. I 2013 betalte bilistene 8 mrd. kr i bompenger, i 2014 8,5 mrd. kr – ny norsk rekord – i 2015 9,2 mrd. kr – ny norsk rekord – og i 2016 tilsier prognosene at det stiger ytterligere. Det vil si at Fremskrittspartiet får et nytt napp i vandrepokalen og vil få den til odel og eie som norgesmester i bompenger. Samtidig øker bompengегjelden, og nye prosjekter strømmer på. På E6 i Hedmark må bilistene betale mer enn 100 pst. av veien. På E18 i Telemark er bompengandelen høyere enn den rød-grønne regjeringen la opp til. Mitt spørsmål er da: Går bompengene i Norge opp eller ned med Fremskrittspartiet i regjering?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:12:36]: Jeg tror at alle som følger med i bompengedebatten, vet at representanten Pollestad var statssekretær da man utarbeidet dagens Nasjonal transportplan. Representanten Pollestad mente det var forsvarlig å øke bompengenivået i Norge med 100 mrd. kr. Det er det som ligger som grunnlag for at bompengene stiger, det er vedtak som er gjort mens representanten Pollestad var en del av regjeringssystemet.

Det er riktig at det også i dag gjennomføres nye veiprosjekter som har bompengandeler, men bompengandelen er generelt lavere enn det som representanten Pollestad syntes var forsvarlig da han selv var i regjeringssystemet.

Vi ønsker å redusere bompengenivået ytterligere. Vi har foreslått å bevilge penger i Stortinget og blitt nedstemt, og vi har foreslått en bompengereform som har blitt nedstemt. Det er litt rart at flere parti i stortingsdebatter gir inntrykk av at de synes bompengesatsene er for høye, men når det faktisk fremmes forslag fra regjeringen om å kutte dem – om hvordan man skal gjøre systemendringer – stemmer man like fullt imot. Men det er et faktum at bompengenivået i dag er lavere enn det den forrige regjeringen la opp til fordi vi har gjort en del endringer. Hvis alle i denne sal som nå er kritiske til bompenger, hadde stemt for vårt forslag, hadde det vært enda lavere. Jeg ønsker (presidenten avbryter) ...

Presidenten: Ola Elvestuen – til oppfølgingsspørsmål.

Ola Elvestuen (V) [11:13:55]: Jeg synes det er fascinerende å høre på et SV som ivrer for kollektivsatsingen i Oslopakke 3, en enighet de har stemt imot, en satsing på kollektivtrafikk som med dagens avtale i Oslo innebærer 80 pst. satsing på kollektivtrafikk. Den nye Lørenbanen, T-banen, ble åpnet uten én krone i statlig bevilgning. I stedet for å satse på kollektivtrafikk, la den rød-grønne regjeringen tvert imot inn et veiprosjekt mellom Økern og Sinsen i Oslopakke 3, så den begeistring og satsingen man nå har, er fascinerende.

Til E18 vestover: Det er ikke noe nytt at man ønsket en nedskalering. Jeg tror Oslo kommune vedtok dette første gang i 2005, og veien oppå tunnelen er det tatt ut felt i. Faren nå er at om man skalerer mer ned, er det bussveien og sykkel-satsingen som vil bli tatt ut.

Mitt spørsmål til statsråden blir, for det pågår en forhandling, og det viktige er: Vil statsråden respektere den enigheten som man til slutt kommer fram til, når det gjelder både bompenger og det å klare å holde alternativet nede, med lave kollektivpriser?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:15:05]: Det foregår forhandlinger der staten er en av partene. Når alle tre partene er enige, vil selvsagt staten respektere det. Det viktige er at det til slutt er Stortinget som vedtar dette, og det er når stortingsvedtakene er gjort, at vi effektuerer det. Men vi ønsker altså å bidra til at vi massivt får bygd ut kollektivtilbudet i Oslo nettopp for å gi folk et alternativ til bil. Det er først da man bedrer reisehverdagen til folk. Så må vi i tillegg sørge for at der det er mye biltrafikk i nærheten av der folk bor, blir folk skjermet. Det er det Bærumsdigonale handler om, det å sørge for at man får trafikken vekk fra boområder og til et skjermet område, mye av det i tunnel. Vi gleder oss i Oslo over at vi har fått Operatunnelen og fått trafikken vekk fra området mellom Operaen og Oslo S. Det å være imot E18 vestkorridoriltakene blir det samme som å være imot Operatunnelen. Hvem i dag er det som faktisk ville gått til valg på det? – I hvert fall ikke jeg.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Marianne Marthinsen (A) [11:16:25]: Mitt spørsmål går til finansministeren.

Store deler av denne spørretimen har handlet om konsekvensen av regjeringens elendige politiske håndverk i avgiftspolitikken, som nå er i ferd med å koste tusen mennesker deres arbeidsplass, men la oss, i hvert fall for variasjonens skyld, ta en titt på skattepolitikken.

Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen har siden de overtok, valgt å kutte skattene med rundt 20 mrd. kr – mest til dem med mest fra før. Så ser vi nå en situasjon med det høyeste antallet arbeidsledige som SSB noensinne har målt. Det gjør at det er mange norske familier som er i en vanskelig og alvorlig situasjon. Og det er bakgrunnen for at Arbeiderpartiet har etterlyst sterkere tiltakspakker og en regjering som gjør mer for å hindre at ledigheten stiger.

Vi har ganske enkelt spurt både finansministeren og statsministeren hva sysselsettingseffekten av disse skatte-kuttene er, men uten å få svar. Til slutt spurte vi SSB, og resultatene er krystallklare: Skatte-kutt er dyrt, og det er ineffektivt som et virkemiddel for å skape arbeidsplasser. For kostnaden av å generere én arbeidsplass gjennom skatte-kutt kunne vi fått 15 nye arbeidsplasser i privat sektor ved heller å prioritere offentlige investeringer. Like etter at svaret fra SSB kom, påsto Siv Jensen at regjeringen aldri har sagt at skatte-kuttene er et tiltak for å bekjempe ledighet, men jeg vil minne om det Siv Jensen sa i finan-stalen i fjor høst: Da framhevet hun at et lavere skattenivå «er det fremste tiltaket for å fremme omstilling, verdiskaping og arbeidsplasser i næringslivet» – altså ikke bare ett av mange tiltak, men det fremste tiltaket.

Spørsmålet mitt er ganske enkelt: Stiller Siv Jensen seg bak sitt eget utsagn om sitt eget budsjett, eller vil hun fram-

over prioritere tiltak som vi nå vet virker 15 ganger mer effektivt enn regjeringens skatteutt?

Statsråd Siv Jensen [11:18:32]: Ja, jeg stiller meg bak hvert eneste ord jeg sa i finanstalen, og jeg vedstår meg hver eneste krone denne regjeringen har foreslått i skatteinreduksjoner for at vi skal få et mer konkurransedyktig skattesystem som bidrar til at fremtidens bedrifter etablerer seg i Norge i stedet for i andre land. Hvis flere bedrifter etablerer seg i Norge, betyr det, over tid, flere arbeidsplasser i Norge, så i et omstillingsperspektiv er det viktig å ha et konkurransedyktig skattesystem.

Etter hva jeg har skjønnet, har Arbeiderpartiet brukt 50 000 kr på å spørre Statistisk sentralbyrå om noe vi visste fra før. De har altså kastet 50 000 kr ut av vinduet for å få svar på noe de ikke trengte svar på. Regjeringen har hele tiden sagt at de mest effektive tiltakene og virkemidlene vi har på kort sikt for å bekjempe den økende arbeidsledigheten, ikke er skatteinreduksjoner, men snarere tvert imot offentlig aktivitet i økonomien. Det er nettopp derfor vi gjør det. Det er nettopp derfor vi la frem en tiltakspakke før jul på 4 mrd. kr med målrettede tiltak mot Sør- og Vestlandet, og det er derfor vi i forbindelse med revidert budsjett har kommet med tiltak på over 900 nye mill. kr. Ingen av de nærmere 5 mrd. kr handler om skatteinreduksjoner. Det handler om målrettede investeringer, utgiftsøkninger som skal øke aktiviteten i og rundt de kommunene som er hardest rammet på Sør- og Vestlandet. Det hadde jeg i grunnen regnet med at Arbeiderpartiet var enig i.

Så synes jeg det er veldig rart at Arbeiderpartiet fortsetter å skape en feilaktig diskusjon knyttet til skatt. Det er to gale påstander fra Arbeiderpartiet. Den ene er at skatteinreduksjoner er det viktigste virkemiddelet fra regjeringen i å bekjempe ledighet – det er feil. Den andre påstanden er at det er der regjeringen har brukt de store pengene – det er også feil. Det store handlingsrommet har denne regjeringen brukt til veiinvesteringer, til skole, til utdanning, til forskning, til sykehusene og til kommuneøkonomien, men vi har også gjennomført skattelettelse, og det kommer vi til å fortsette med.

Marianne Marthinsen (A) [11:20:44]: Nå var det vel finansministeren selv som framhevet skatteutt som det fremste tiltaket i norsk økonomi bl.a. for å kunne øke sysselsettingen. Det er sitat fra henne selv og ikke meg. 900 mill. kr framstår som mildt sagt litt puslete sett opp mot de milliardene som har gått til skatteutt.

Så er vi enige om at Norge skal omstilles. Vi har også bidratt til et skatteforlik som vil gjøre at skattesystemet blir mer effektivt, at vi klarer å stimulere til at mer privat kapital går inn i produktive bedrifter. Det er bra. Men det å omstille handler jo ikke om å omstille til et samfunn med høy ledighet. Det er ikke noe godt utgangspunkt for framtidig verdiskaping å ha 135 000 i Nav-kø. Det er ikke i Nav-køen omstilling foregår.

Tidligere i år har vi hørt statsministeren si at regjeringens økonomiske politikk virker kraftig for å bekjempe ledigheten. Er finansministeren like tilfreds som stats-

ministeren når hun ser resultatene av den økonomiske politikken?

Statsråd Siv Jensen [11:21:46]: Det er helt riktig som statsministeren har sagt, at den økonomiske politikken nå virker kraftig. Norges Bank har satt renten ned til et rekordlavt nivå, kronen har svekket seg i betydelig grad og dermed styrket konkurransevnen til store deler av norsk næringsliv og industri. I tillegg fører vi en ekspansiv finanspolitikk, hvor hele poenget er å komme med treffsikre, målrettede tiltak og virkemidler mot de delene av landet som nå sliter som følge av det kraftige oljeprisfallet.

Det vi nå ser, er at utviklingen i arbeidsledigheten har vært om lag stabil siden i fjor høst. Regjeringen slår seg ikke til ro med det. Det er derfor vi forsterker innsatsen i revidert budsjett med nye og målrettede tiltak.

Jeg har registrert at også mange av Arbeiderpartiets ordførere i berørte områder er veldig godt fornøyd med det regjeringen kommer med, fordi det utløser direkte og øyeblikkelige sysselsettingseffekter. Og hele poenget med å øke den offentlige utgiftssiden er jo nettopp å få opp sysselsettingen i en vanskelig situasjon.

Presidenten: Det åpnes for ett oppfølgingsspørsmål – fra Truls Wickholm.

Truls Wickholm (A) [11:23:02]: Nå hører vi det igjen: Regjeringen omtaler skatteutt på en sånn måte at det skal få oss til å tro at det ikke er deres viktigste sak. Vi har sett det lenge. Skatteutt ble ikke nevnt én gang av statsministeren under Høyres landsmøte, og Siv Jensen har sagt i debatten at hun aldri har hevdet at skatteutt bekjemper ledighet, og at skatteutt bare utgjør en del av handlingsrommet i budsjettet, som hun sier nå også. Vi ser at regjeringen ikke snakker om skatteutt, snakker betydningen av skatteutt ned og snakker størrelsen på skatteutt ned.

Til tross for at Siv Jensen påstår at skatteutt bare er en liten del av handlingsrommet, er dette ikke riktig. Folketrygd, lønnsvekst og demografi beslaglegger store beløp hvert eneste år, men jeg har ikke inntrykk av at regjeringen har planer om å si opp skarer med offentlig ansatte eller å slutte å utbetale pensjon.

Alle i denne salen vet at debatten i regjeringen handler om en liten andel av totalbudsjettet, og det er denne delen vi ofte omtaler som regjeringens handlingsrom. Så derfor spør jeg igjen: Hvor stor del av dette reelle handlingsrommet utgjør regjeringens skatteutt?

Statsråd Siv Jensen [11:24:06]: Av det reelle handlingsrommet utgjør skatteuttene om lag 11 pst. De øvrige 89 pst. har gått til samferdselsformål, til helseformål, til kommunene, til satsing på politiet, til forskning, til utdanning. Det er altså sånn at regjeringen gjennomfører det regjeringen har sagt at vi skal, og det innebærer også skatteinreduksjoner.

Det er ikke riktig som representanten Wickholm sier, at regjeringen ikke snakker om skatteinreduksjonene sine. De som derimot er veldig opptatt av skatteinreduksjonene til denne regjeringen, er nettopp Arbeiderpartiet, som er imot

alle sammen. Men den skatteregningen som Arbeiderpartiet ville sendt til det norske folk og de norske bedriftene på over 10 mrd. kr, ville ikke vært noe bidrag i den situasjonen norsk økonomi er i nå. Det ville gjort det mer krevende hvis regningen går til husholdningene, å holde orden i egen økonomi, og ville gjort det mer krevende for bedriftene å få en blå bunnlinje istedenfor en rød.

Det er helt avgjørende at vi sørger for gode rammebetingelser for våre bedrifter, for det er de som må ansette fremtidens arbeidskraft, og det er på den måten vi får arbeidsledigheten ned.

Presidenten: Dermed er den muntlige spørretimen omme.

S a k n r. 2 [11:25:20]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten.

De foreslåtte endringene i den ordinære spørretimen foreslås godkjent. – Det anses vedtatt.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Torgeir Knag Fylkesnes til statsministeren, er overført til fiskeriministeren. Spørsmålet må imidlertid utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 5, fra representanten Anne Tingelstad Wøien til klima- og miljøministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmålene 8 og 9, fra henholdsvis representantene Kari Henriksen og Jenny Klinge til justis- og beredskapsministeren, vil bli besvart av kunnskapsministeren på vegne av justis- og beredskapsministeren, som er bortreist.

Spørsmål 12, fra representanten Rasmus Hansson til kunnskapsministeren, vil bli tatt opp av representanten Une Aina Bastholm.

Spørsmål 13, fra representanten Iselin Nybø til kunnskapsministeren, er overført til helse- og omsorgsministeren som rette vedkommende. Spørsmålet blir, etter anmodning fra helse- og omsorgsministeren, flyttet og besvart etter spørsmål 7, som skal besvares av samme statsråd.

S p ø r s m å l 1

Fra representanten Torgeir Knag Fylkesnes til fiskeriministeren:

«I spørretimen 16. mars 2016 gjorde statsministeren det helt klart at regionalisering av leveringsplikt var en svært viktig del av regjeringens fiskeripolitikk. 18. mai 2016 varsler regjeringen at den skal håndheve en leveringsplikt i Mehamn, i forbindelse med diskusjonen om Findus-

etablering der. Dette er svært gledelige nyheter, men stikk i strid med regjeringserklæringen og statsministerens opplysninger i spørretimen.

Hva er regjeringens fiskeripolitikk nå, og er regionalisering forkastet?»

Presidenten: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

S p ø r s m å l 2

Kjersti Toppe (Sp) [11:25:54]: «200 meter av rv. 13 mellom Granvin og Voss rasa ut i vatnet onsdag 27. april. Vegen er ei av hovudferdselsårene for indre Hordaland og blant dei viktigaste aust-vest-sambanda mellom dei to største byane i Noreg. Lokalt er det no eit stort ynskje om å få vurdert lang tunnel som permanent løysing langs Granvinsvatnet. I svar til Stortinget har regjeringa ikkje svara tydeleg på om forlenging av Jobergtunnelen vil verta vurdert som eit alternativ.

Vil statsråden ta initiativ til ei slik vurdering?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:26:34]: I svaret som representanten Toppe viser til, står det at det blir utført grunnboringer som grunnlag for en beslutning om hva en skal gjøre videre med rv. 13 langs Granvinsvatnet. Vi er altså allerede i gang med prosessen med å finne ut hvordan forholdene er, for deretter å gjøre en vurdering og konkludere. Når disse analysene er ferdige, vet en om det er mulig å bygge veien som opprinnelig planlagt, hva en må gjøre for å få det stabilt nok – eventuelt fyller ut, eventuelt gjøre andre ting.

Statens vegvesen regner med å ha denne konklusjonen klar i midten av juni, altså om mindre enn en måned. Hvis det viser seg at det ikke er mulig å bygge veien opp igjen som planlagt, må vi selvsagt vurdere alternative løsninger. Det vil være feil av meg nå å forskuttere hva resultatet av en slik vurdering vil bli, men jeg kan forsikre om at vi er opptatt av at vi skal ha sikkerheten på plass. Vi er opptatt av å ha god framdrift, og vi skal finne kostnadseffektive løsninger som gjør at veien blir fullført så godt som mulig, og at så mye som mulig er innenfor den tidsplanen som ligger til grunn i utgangspunktet.

Kjersti Toppe (Sp) [11:27:39]: Takk for svaret. I ein rapport frå 1983 konkluderte ein med at grunnforholda var så dårlege at Vegvesenet rådde frå utfylling. Når no 200 meter veg plutsleg rasar ut i vatnet, er det ganske dramatisk. Eg forstår at folk stiller spørsmål ved at ein no fyrst og fremst ynskjer å byggja opp igjen vegen på same grunn, særleg sidan ein held på med eit arbeid med tunnel for ein annan del av denne vegstrekninga langs Granvinsvatnet. Med ein forlengd tunnel vil ein òg få til ynskt vegutbetring forbi Granvin kyrkje, nokre 100 meter lenger mot Granvin sentrum. Mange fryktar at det elles berre vil vera eit tidsspørsmål før det kjem eit anna ras. Eg forstår at det ikkje kan konkluderast no, men kan statsråden bekrefte at ein òg vil få ei skikkeleg og reell vurdering av veg-

løysinga med inkludert tunnel i det arbeidet som no skal skje?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:28:46] Vi vil se på grunnforholdene, og det er nettopp det Vegvesenet gjør. Og så vil en gjøre en vurdering av hva en må gjøre med dem for å få en best mulig løsning, og da er tunnel ett av alternativene som kan komme. Men alle vet at med en gang en bygger tunnel, er det dyrere enn å bygge i dagen. Det betyr at jo mer tunnel en bygger, jo mindre prosjekter får en andre steder, eller jo mindre vil en få gjort av tiltak på rv. 13. Da vil det hele veien være en vurdering mellom den standarden du legger, og hvor langt du når. Jeg tror det er mange strekninger på rv. 13 som bør utbedres. Derfor er det viktig at vi får kostnadseffektive løsninger på plass. Samtidig må jeg si at jeg så sent som i går besøkte en av entreprenørene som jobber med dette. De er selv opptatt av sin sikkerhet, både under arbeidet og i det produktet de leverer fra seg. Entreprenører generelt ønsker å se at veier de har bygd, er ulykkesfrie. Derfor er det viktig at en får med alle aktørene som jobber med dette, og gjør en vurdering, slik at vi faktisk ender opp med et prosjekt som blir så godt som mulig, samtidig som vi vil prøve å holde regningen så lav som mulig.

Kjersti Toppe (Sp) [11:29:52]: Eg takkar for svaret. Eg har ei litt anna problemstilling i det same området. Hardanger og Voss er ein av landets største reiselivsdestinasjonar, og snart er det høgsesong for turistar. Reiselivsdirektøren i Reisemål Hardanger uttala til NRK 21. mai at avbestillingane no renn inn, og det er snakk om at reiselivet no noterer tap på millionar kvar dag. Ein har ei midlertidig omkøyringsløysing på rv. 13 via Granvinsvatnet, saman med at rv. 13 ved Deildo mellom Kinsarvik og Odda er stengd delar av dagen, og ein har no kolonnekøyring i Måbøtunnelen på ubestemt tid. Samtidig er det manuell dirigering i Stavenestunnelen på E16. Det er no mange trafikkhindringar for turoperatorane i det området. Eit samla reiseliv er bekymra.

Vil statsråden sjå på denne problemstillinga og på tiltak som kan sikra Hardanger eit meir tenleg vegnett no i høgsesongen for turistar?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:30:57]: Det er en viktig problemstilling som blir tatt opp, og det er noe vi diskuterte litt overordnet med folk fra Vegvesenet for kort tid siden. Nå er det veldig mange ulike traseer som på en eller annen måte er berørt av veiarbeid og ulike problemstillinger. Det er viktig at vi sørger for at vi har så god framkomlighet som mulig i anleggsperioder. Det er ikke nødvendigvis en veldig lett løsning, men det handler om i hvert fall å sørge for at folk som er på reise i traktene, får informasjon på egnede steder. Vi må også sørge for at folk når de planlegger sine reisedestinasjoner, føler seg trygge på at de faktisk vil komme fram, at de kan legge opp reiseruter der de gjerne tilpasser sin egen avreise, vitende om at de vil komme fram uten for mye tidsbruk og uten for mange uforutsette problemer.

Den utfordringen skal vi jobbe videre med.

Spørsmål 3

Tone-Helen Toften (A) [11:32:00]: Som er godt kjent nå:

«Regjeringen innfører fra 1. juni flyseteavgiften på 88 kr per sete på kommersielle ruter. Widerøe har varslet at dette kan medføre rutekutt.

Dersom flyseteavgiften fører til rutekutt fra flyselskapene, har statsråden en plan for å forhindre et dårligere flytilbud, bl.a. i områder hvor flytransport er det eneste reelle alternativet for de reisende?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:32:26]: Som en har diskutert i Stortinget tidligere i dag, er den avgiften som nå innføres, noe som regjeringen er pliktig å gjøre etter vedtak i Stortinget, selv om jeg tror at mange vet at hjertet for den avgiften ikke nødvendigvis ligger i mitt parti. Men vi skal selvfølgelig følge det lojalt opp.

I den situasjonen som en her beskriver, at det kan gå ut over rutetilbud til områder som reelt sett ikke har et godt alternativt tilbud, er det også ofte sammenfallende med flyplasser som er under den såkalte FOT-ruteordningen. Det er flyplasser der Widerøes tilbud, siden de har vunnet anbudene, i realiteten ikke vil bli påvirket, fordi en vil kompensere de utgiftene som avgiften medfører, i det kjøpet som staten gjør. Derfor er ikke jeg bekymret for rutetilbudet til Distrikts-Norge. Men det er riktig at på noen strekninger der avgiften innføres, og der en har rent kommersielle grep, men som gjerne er til større regionale flyplasser eller distriktsflyplasser, er det opp til flyselskapene å vurdere hvordan det påvirker trafikkstrømmene og rutetilbudet.

Jeg vil presisere at jeg ikke oppfatter at noe flyselskap har sagt at de vil kutte sine ruter, unntatt Ryanair, som vil gjøre det når det gjelder Rygge flyplass, men ikke på de andre flyplassene som Ryanair opererer fra. Men jeg har sett at det har vært spekulert i om noe av den trafikkveksten som har vært med økte ruter, noen steder blir tilbakeført til det nivået som tidligere var normalt.

Tone-Helen Toften (A) [11:34:05]: Jeg takker for svaret og registrerer at statsråden ikke har stor bekymring rundt dette. Men jeg kan bare nevne at bl.a. Kjevik er en flyplass hvor Widerøe har varslet at de vil bli rammet av rutekutt.

Regjeringen har også en del problemer rundt statsstøtteproblematikken knyttet til dette og har avklart med ESA at fritaket for dobbel avgift for transitt- og transferpassasjerer ved flybytte mellom samarbeidende flyselskaper ikke innebærer statsstøtte. Jeg kan imidlertid ikke se noe sted at regjeringen har drøftet de betenkelighetene som bl.a. Konkurransetilsynet har hatt, med muligheten passasjerene har for kjøp av gjennomgående billetter, og at ordningen faktisk innebærer en forskjellsbehandling av flyselskapene vi har i Norge. Norwegian har allerede varslet at selskapet vil klage ordningen inn for ESA hvis den blir innført.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvilke vurderinger gjør statsråden seg om at en rettslig tvist vil være realite-

ten rundt ordningen allerede fra det tidspunktet den blir innført?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:34:58]: Jeg vil minne om at det konstitusjonelle ansvaret for denne saken ligger under Finansdepartementet, og det er de som har gjort alle utredningene og sjekkingen opp mot bl.a. ESA i forkant. Derfor har ikke jeg lyst å svare på det. Men jeg understreker at dagens regjering er opptatt av at vi skal ha et så godt flytilbud som mulig. Vi har gjennom utbyttepolitikken i Avinor og gjennom regelpolitikken sørget for at det nå investeres store milliardbeløp i utviklingen av mange flyplasser, nettopp fordi vi ser for oss at reisetilbudet og reiseønskene til befolkningen vil øke framover.

Jeg konstaterer at på TV 2 Nyhetskanalen i morges ble en BI-professor intervjuet om dette, som ikke ser at dette vil skade flytrafikken i Norge, selv om Ryanair – etter BI-professorens utsagn – bruker det som et påskudd for å kutte flyruter som de ikke ser på som lønnsomme.

Vi vil fortsatt stimulere til at luftfarten i Norge får utvikle seg på en god måte. Vi vil sørge for at de avgiftene som vi har kontroll over i Samferdselsdepartementet, holder en flat utvikling, men vi må også forholde oss til de vedtakene som Stortinget gjør.

Tone-Helen Toften (A) [11:36:03]: Jeg forsto av statsrådets svar på mitt første spørsmål at dette heller ikke er helt behagelig for Fremskrittspartiet, noe jeg faktisk har forståelse for, all den tid Fremskrittspartiet har hatt i sine partiprogrammer siden partiet ble grunnlagt i 1973, at en viktig jobb for dem var å få fjernet unødige avgifter. Fra partiets program i dag kan man lese følgende:

«Fremskrittspartiet har en fundamental tro på at folk flest kan selv bestemme best hvordan deres penger skal brukes. Derfor ønsker vi å redusere skatter og avgifter for å gi folk flest en bedre økonomi som gir dem både trygghet og frihet i deres hverdag.»

I mitt fylke, Nordland, er Widerøe et av de viktigste kollektivtilbudene som folk flest bruker daglig. Jeg vil spørre statsråden:

Mener statsråden at innføringen av flyseteavgift gir lavere avgifter og mer frihet for folk flest?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:36:49]: Jeg tror representanten vet utmerket godt at Fremskrittspartiet er for et lavere skatte- og avgiftsnivå, ikke et høyere skatte- og avgiftsnivå. Og selv om flyseteavgiften åpenbart ikke skaper lystig stemning for FrP-ere, vet vi at vi ved å sitte i regjering har klart å kutte skatte- og avgiftsnivået i Norge med 18–20 mrd. kr. Det synes jeg er en mye bedre utvikling enn om vi hadde gått av og latt Arbeiderpartiet få lov til å øke skatte- og avgiftsnivået med titalls milliarder kroner, som Arbeiderpartiet har foreslått.

Vi vet at Arbeiderpartiet selv har hatt landsmøtevedtak om å få innført en flyavgift. Vi vet at Arbeiderpartiet også har diskutert å fjerne taxfreeordningen, som ville medført at flyavgiften hadde måttet økes med mer enn dobbelt av det som nå skjer, for å kompensere for dette. Og vi vet at Arbeiderpartiet har tatt til orde for å boikotte

Ryanair, som ville hatt den samme konsekvensen, nemlig at Ryanair ville trukket seg ut av Norge, med de samme konsekvensene for Rygge.

Den overordnede virkemiddelbruken fra regjeringen har vært å legge til rette, både avgiftsmessig og politisk, for å styrke luftfarten. Så skal vi gjøre det beste ut av de vedtakene som Stortinget til slutt gjør. Jeg tror luftfarten alt i alt har det mye bedre med dagens regjering enn med alternativet.

Spørsmål 4

Marit Nybakk (A) [11:38:10]: Jeg har tillatt meg å stille følgende spørsmål til utenriksministeren:

«Seksuell og reproduktiv helse og mødre helse har de senere år vært en hovedprioritet i norsk bistand. Norge tok bl.a. et ansvar for de gamle tusenårsmålene 4 og 5. For to uker siden var lederen av den afghanske jordmorforeningen i Oslo for å be om økt støtte til dette arbeidet i Afghanistan.

Vil utenriksministeren sørge for fortsatt støtte til mødre helse i Afghanistan?»

Utenriksminister Børge Brende [11:38:46]: Norge har vært, er og skal være en sterk global støttespiller for kvinners, barns og ungdoms helse.

I 2016 går om lag 3,5 mrd. kr fra bistandsbudsjettet til tiltak som støtter opp om kvinners, barns og ungdoms helse, altså om lag 10 pst. Støtten blir i hovedsak kanalisert gjennom tre globale partnerskap. Dette er GAVI, Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria og Den globale finansieringsordningen til støtte for kvinners, barns og ungdoms helse. I tillegg bidrar Norge med finansiering gjennom andre multilaterale organisasjoner, sivilsamfunnsorganisasjoner og bilateral støtte.

Utdanning og skoloring av helsearbeidere er helt sentralt for å kunne levere helsetjenester og bygge bærekraftige helsesystem. Den beste garantien for overlevelse ved fødsel er tilgang på kvalifisert personell.

Jeg besøkte Afghanistan sist lørdag. Der deltok jeg bl.a. på en norskinitiert konferanse for å styrke afghanske kvinners stilling og fremme likestilling i landet. Norge har vært en pioner i arbeidet for å fremme kvinners rettigheter i Afghanistan, under vekslende regjeringer. Det skal vi fortsette å være.

Afghanistan vil ha behov for bistand i mange år fremover. Norge har vært en av de store givene til Afghanistan, og norsk bistand til landet vil fortsatt ligge på et høyt nivå. Under mitt besøk i helgen annonserte jeg at norsk humanitær bistand til landet for 2016 dobles til 208 mill. kr. Mye av dette vil komme kvinner og barn til gode.

Den norske støtten til Afghanistan inkluderer støtte til utdanning av jordmødre. For ved å investere i jordmødre, som representanten Nybakk er inne på, investerer man i livet til tusener av mødre, deres familier og lokalsamfunn. Norsk støtte gjennom prosjekter i regi av flere sivilsamfunnsorganisasjoner har allerede bidratt til å utdanne en betydelig andel av alle registrerte jordmødre i Afghani-

stan. Jeg er glad for å kunne bekrefte at den norske støtten til utdanning av jordmødre i Afghanistan vil bli videreført.

Marit Nybakk (A) [11:41:12]: Jeg takker utenriksministeren for et positivt svar. Afghanistan har vært et av verdens farligste land for kvinner, ikke minst når det gjelder fødsler, barsler og reproduktiv helse. Etter Talibans fall har mødre dødeligheten gått gradvis ned, og fødsler blir gradvis tryggere, selv om det fortsatt er slik at Afghanistan er et farlig land å sette barn til verden i.

Så er det helt riktig det som utenriksministeren sier, og som jeg er veldig glad for at han understreket, og det er at utdanning, skoling av helsepersonell og særlig jordmødre er veldig viktig. Feroza Mushtari, som er leder av den afghanske jordmorforeningen, fortalte da hun var i Oslo nylig at mens det i 2001 var 500 jordmødre i landet, er det i dag 5 000, men det er likevel altfor få. Det er fortsatt behov for internasjonal bistand til akkurat dette feltet, så jeg vil virkelig be utenriksministeren om både å øke bevilgningen og ta ansvar for utdanning av jordmødre.

Utenriksminister Børge Brende [11:42:25]: Jeg så selv da jeg var i Kabul i helgen, at det fortsatt er store behov innenfor helseområdet, som det er innenfor utdanningsområdet. På den kvinnekongressen kom det også frem sterke ønsker knyttet til kvinners rettigheter generelt, som fortsatt er under press i Afghanistan, og ikke der vi skulle ønsket de var. Men som representanten Nybakk også slår fast, er det en klar bedring i forhold til hvordan det var under Taliban i 2001.

Et av de områdene som også er viktig, er oppfølging av gravide kvinner og spørsmål knyttet til fødsel, og i fremtiden håper jeg også at vi i Afghanistan skal kunne snakke om familieplanlegging og andre spørsmål som er ganske kontroversielle. Men vi følger opp dette i tiden fremover, og gjennom den økte humanitære bevilgningen har vi flere ressurser til disposisjon også på det humanitære området.

Marit Nybakk (A) [11:43:32]: Det er dessverre slik at Afghanistan fortsatt er et land hvor kvinner står relativt langt nede på rangstigen, og det er langt fram. Dette er imidlertid et felt hvor det har gått framover, og jeg er glad for at utenriksministeren understreker at han vil fortsette – og dessuten styrke – dette arbeidet.

Så er det slik at det er mange andre land i verden der den dagen du blir født, og den dagen du gir liv – altså setter barn til verden – er de to farligste dagene i en kvinnes liv, og vi vet f.eks. at Sør-Sudan er blant verstingene. Så det jeg vil be utenriksministeren om, er at han også i fortsettelsen prioriterer seksuell og reproduktiv helse i bredden, også når det gjelder bistand til andre land enn Afghanistan. Han nevnte vaksinealliansen GAVI, som har gjort en kjempejobb, og også Norge da vi hadde ansvaret for tusenårsårene 4 og 5. Jeg vil spørre om utenriksministeren vil fortsette dette arbeidet.

Utenriksminister Børge Brende [11:44:41]: Først to ord om kvinners situasjon i Afghanistan. Det er iallfall po-

sitivt at det nå er fire kvinnelige ministre i regjeringen, det er mer enn 20 pst. av parlamentarikerne som er kvinner, og den afghanske ambassadøren til Norge er kvinne – det var også den forrige. Jeg snakket med utrolig mange sterke og klare kvinner i Afghanistan i helgen, som en oppfølging av også den kvinnekongressen vi hadde i Oslo, og den som var i Georgetown i D.C. tidligere.

Vi vil i løpet av de kommende månedene legge frem en egen handlingsplan når det gjelder kvinner, likestilling og oppfølging av sikkerhetsrådsresolusjon 1325, men også det som går på reproduktiv helse, og vise at vi skal fortsette det internasjonale lederskapet vi har hatt gjennom mange år innenfor dette området. Det kommer til å bli en konkret og god handlingsplan – jeg leste et utkast senest i går kveld. Jeg tror representanten Nybakk blir fornøyd med den handlingsplanen vi legger frem.

Spørsmål 5

Fra representanten Anne Tingelstad Wøien til klima- og miljøministeren:

«I spørretimen 4. mai sa statsråden at tidlig nedsanking vil være et godt tiltak mot rovdyrtaap. Beiteretten er en forutsetning for et klimavennlig og bærekraftig landbruk i hele landet og benyttes av selvstendige næringsdrivende bønder til grovfôr for sau og storfe. I Oppland er bestanden av jerv over måltallet Stortinget har fastsatt. Kun 7 av 21 jerv er tatt ut i lisensperioden.

Hva vil statsråden gjøre for å ta ut resterende dyr før beitesesongen?»

Presidenten: Dette spørsmålet er utsatt til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 6

Jan Böhler (A) [11:46:05]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til helse- og omsorgsministeren:

«Vi er nå inne i en tidsperiode (2010-2020) hvor asbestarbeidere med eksponering før 1980, mens bruk av asbest ennå var utbredt, har økt fare for å bli rammet av lungekreft, anslagsvis 200-400 tilfeller årlig. Tidlig oppdagelse er helt avgjørende for muligheten til å behandle lungekreft. Organisert CT-screening av tidligere asbesteksponerte arbeidere er etablert i flere land.

Hvilke tiltak vil statsråden sette inn for at vi skal kunne ha mulighet til å oppdage og behandle lungekreft tidligst mulig i denne risikograppa?»

Statsråd Bent Høie [11:46:48]: Lungekreft er en alvorlig og vanlig kreftsykdom som rammer ca. 3 000 kvinner og menn i Norge hvert år. Ifølge Kreftregisteret antas kreftframkallende stoffer i yrkeslivet å medvirke til rundt 20 pst. av lungekrefttilfellene hos menn og mindre enn 1 pst. hos kvinner. De fleste yrkesbetingede tilfellene antas å være knyttet til kombinasjonen av innånding av asbeststøv i forbindelse med arbeid og tobakksrøyking.

Nasjonalt har anslagene for antall lungekrefttilfeller der asbesteksponering spiller inn, variert mellom 85 og 350 tilfeller i året, og de fleste er altså blant menn. Tallene er usikre og avhenger av graden av asbesteksponering og av historiske og nåværende røykevaner.

Import og bruk av asbest er forbudt i Norge, men det diagnostiseres fortsatt asbestrelatert sykdom blant pasienter som tidligere har vært eksponert for asbeststøv. Det er også fare for at ny asbesteksponering kan skje i forbindelse med fjerning av gammel asbest og bygningsarbeider i gamle hus. Yrkesgrupper som f.eks. bygningsarbeidere, rørleggere, snekkere, murere og vaktmestere er spesielt utsatt.

Den aktuelle gruppen arbeidstakere er allerede ivaretatt i nåværende lovverk. Arbeidsmiljøregelverket krever at arbeidstakere som kan bli eller har vært eksponert for støv med asbestfibre, gjennomgår en helseundersøkelse av lunger og luftveier. Arbeidsgiver skal etter dagens regelverk føre register over arbeidstakere som har vært eller kan bli eksponert for støv eller asbestfibre. Det finnes imidlertid ingen dekkende historisk oversikt over asbesteksponerte arbeidstakere i Norge.

Det pågår nå et arbeid i regi av Statens arbeidsmiljøinstitutt hvor de i samarbeid med Arbeidstilsynet, LO og NHO/Norsk Industri søker å oppnå enighet om framtidig bruk av CT-screening ved arbeid som innebærer eksponering, bl.a. for asbest. Det forventes en sluttrapport innen utgangen av 2016, som bl.a. vil belyse fordeler og ulemper ved billeddiagnostiske undersøkelser av symptomfrie asbesteksponerte arbeidstakere.

Ifølge Statens arbeidsmiljøinstitutt har vi ikke tunge vitenskapelige holdepunkter for å øke bruken av CT-screening av tidligere asbesteksponerte. Vi er derfor avhengig av å avvente mer kunnskap om lungekreftscreening før det kan tas nærmere stilling til økt bruk av CT-screening i denne risikogruppen.

Jan Böhler (A) [11:49:30]: Jeg takker for svaret.

Det er jo en veldig hjerteskjærende sak, dette. De tusenvis av bygningsarbeidere, industriarbeidere og flere andre som ble utsatt for dette fra 1940-årene til forbudet kom i 1980, visste ikke hvor farlig – og livsfarlig – det var. Det som har vært situasjonen i ettertid, er at asbestforskriften som kom, i hvert fall i oppdatert form, på 1990-tallet, om at de har rett til undersøkelser, i liten grad har blitt fulgt opp med at den retten er blitt gjennomført i praksis, og særlig at den er blitt fulgt opp med avtaler etter pensjonering, da de også har rett til undersøkelser.

Det er alvorlig at de som har røykt og samtidig har vært eksponert for asbest, kan ha opptil 90 ganger høyere risiko. Her er det snakk om både hensyn til at dette er en definert høyrisikogruppe, pluss at de har en egen rett i henhold til asbestforskrift og arbeidsmiljølov. Så jeg mener at regjeringen burde ha en plan for hvordan man kunne få den retten til å gjelde.

Statsråd Bent Høie [11:50:38]: Det er helt riktig som representanten her sier, at eksponerte arbeidstakere som

bytter til en arbeidsgiver uten bedriftshelsetjeneste, eksponerte arbeidstakere som går av med pensjon, eller arbeidstakere som ble eksponert i virksomheter som ikke lenger eksisterer, utgjør en utfordring. Her kan vi ikke forvente at legen uten arbeidsmedisinsk kompetanse vil kunne følge opp eventuelt eksponeringsrelatert kreft i henhold til forskriften som er.

Asbesteksponering krever imidlertid at arbeidsgiver fører et register over eksponerte arbeidstakere, i henhold til forskriften om utførelsen av arbeid. Dette registeret skal inneholde opplysninger om navn, fødselsdato osv. samt den eksponering arbeidstakere utsettes for. Dette skal oppbevares i minst 60 år etter at eksponeringen er avsluttet, og dette gir også en eventuell mulighet for oppfølging.

Jan Böhler (A) [11:51:44]: Jeg takker for tilleggssvaret også.

Det er veldig viktig at de, en kan si nesten alle, som ble eksponert for dette fra 1940-årene fram til forbudet i 1980, er ute av arbeidslivet i dag. Det er jo i perioden nå, altså 20 til 40 år etterpå, at sykdommen kan inntre. Derfor er det en periode nå fram til 2020 hvor det, i hvert fall ifølge fagfolk jeg har snakket med, er et økende antall tilfeller, det er mange tilfeller, det kan ligge på opp mot 350 per år, som statsråden også nevnte, på det verste.

Så jeg vil spørre statsråden: Det er åpenbart at kravet i den gamle asbestforskriften var røntgenundersøkelser, og det var en skjermbildebuss på 1980-tallet. CT er jo dagens røntgen, altså en avansert form for røntgen, så jeg synes egentlig det burde være en selvfølge i henhold til rettigheten at man slik EUs forskrift ble oppdatert i 2009, også oppdaterer den norske forskriften, slik at det er dagens avanserte røntgenmetode, CT, de skal ha krav på.

Statsråd Bent Høie [11:52:53]: I kommentardelen til forskriften om utførelse av arbeid står det i § 14-3 andre ledd:

«Det følger av arbeidsmiljøloven § 4-1 første ledd at standarden for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø til enhver tid skal utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet. Dette innebærer at dersom det kommer nye undersøkelsesmetoder som er bedre enn dagens, må det vurderes om disse skal tas i bruk. Vurderingen må hvile på hva helsemyndighetene og det arbeidsmedisinske fagmiljøet mener vil være riktig praksis.»

Så representanten har helt rett i at i den grad helsemyndighetene og arbeidsmedisinsk fagmiljø opplever at CT-undersøkelser vil være en riktigere praksis, er det det som menes i forskriften når det gjelder røntgenundersøkelser av lungene. Det har også kommentardelen understreket.

Nå er det sånn at det også er avhengig av at det er enighet i fagmiljøene om konklusjonen. Det ble avholdt et møte med Statens arbeidsmiljøinstitutt den 15. april i år, der nettopp dette var et tema, og der også ulike andre fagmiljøer var representert.

Spørsmål 7

Torgeir Micaelsen (A) [11:54:14]: «Aftenposten har den siste tiden omtalt forskjellsbehandling ved norske sykehus. Systematiske undersøkelser har vist sammenhenger mellom at pasienter med høy inntekt oftere blir operert enn de med lavere inntekt. Vi vet mye om at helse er ulikt fordelt i Norge, men vi trenger mer dokumentasjon om behandlingsutslag. Sakene bør være et kraftig varsku for statsråden.

Hvilke tiltak vil statsråden sette i gang for å avdekke og bekjempe slike forskjeller og for å synliggjøre variasjon i behandlinger?»

Statsråd Bent Høie [11:54:51]: En nylig publisert studie fra Kreftregisteret viser at lungekreftpasienter med høy inntekt har 66 pst. større sannsynlighet for å bli operert enn dem med lav inntekt. De med høy utdanning har 28 pst. større sannsynlighet for å bli operert enn dem med lav utdanning.

En viktig grunn til at vi innførte pakkeforløp for kreft, var nettopp å bidra til å redusere forskjellsbehandling. Dette var noe av det første jeg som helseminister gikk i gang med høsten 2013. Innføringen av pakkeforløp tar nettopp utgangspunkt i de nasjonale faglige retningslinjene, og vi sikrer at pasienten kommer inn i et planlagt forløp, med frister for hva som skal skje når i forløpet. Det betyr også at det er en koordinator som har ansvaret for at de rette tingene skjer på rett tidspunkt. Dermed vil pakkeforløpene i seg selv sikre større grad av likebehandling. Det skal være likeverdige helsetjenester i Norge. Inntekt og utdanning skal ikke bety noe for tilbudet til den enkelte pasient.

Studien fra Kreftregisteret gir viktig informasjon om variasjon. Vi trenger studier og datagrunnlag for å få økt kunnskap om det er variasjon i pasientens tilgang til og bruk av helsetjenester, basert på sosioøkonomiske bakgrunnsvariabler. Data fra denne og andre studier må brukes som grunnlag for å stille spørsmål om og undersøke årsakene til variasjon.

Variasjon kan være et uttrykk for underbehandling, overbehandling eller feilbehandling. Vi er nødt til å interessere oss for uberettiget variasjon i forbruk av helsetjenester, fordi dette kan være et tegn på dårlig kvalitet. Stor variasjon utfordrer prinsippet om likeverdig tilgang til helsetjenester og reiser spørsmål om riktig planlegging, prioritering og kvaliteten på tjenestene.

Helseregionene har derfor i oppdragsdokumentet for i år blitt bedt om å redusere uberettiget variasjon. Alle helseregionene skal videre i fellesskap identifisere indikatorer for å måle uberettiget variasjon i forbruk av helsetjenestene. Variasjon er også et tema i den neste årlige stortingsmeldingen om kvalitet og pasientsikkerhet.

Nasjonal elektronisk atlastjeneste, som ble lansert i januar 2015, viser ulikheter i forbruk av helsetjenester, men vi trenger også å se om slike variasjoner fører til variasjon i behandlingsresultat. Det arbeides nå bl.a. med å knytte variasjoner i forbruket til de kliniske kvalitetsregistre for barn for å se om variasjon i forbruk også gir variasjon i re-

sultat. På sikt vil dette kunne gi oss verdifull informasjon om variasjon i forbruk og resultat for flere sykdommer.

Jeg ser også at i fagmiljøet er rapporten fra Kreftregisteret grunnlag for en diskusjon. Det synes jeg er veldig bra. Det er nettopp den type diskusjon man har behov for, for å komme dypere inn i hva som er årsaken til disse variasjonene. Er de berettiget, eller er de uberettiget? Men i sum bidrar dette til å heve kvaliteten og redusere uberettiget variasjon.

Torgeir Micaelsen (A) [11:57:42]: Jeg takker for svaret.

Jeg er glad for at det ser ut til å være tverrpolitisk enighet i Norge om at uønsket variasjon er noe vi bør bekjempe, og som i sin ytterste konsekvens ikke støtter opp under målet om at det skal være likeverdighet blant både pasienter og annen befolkning i Norge.

Selv om denne undersøkelsen er veldig interessant, er det viktig å ta det forbehold at den ikke viser helt klar sammenheng mellom årsak og virkning. Mange vil si at en kanskje vel så viktig årsak er at folk med høy inntekt er mer «krevende» pasienter og flinkere etterspørere også i møte med førstelinjen i helsetjenesten, f.eks. på et fastlegekontor, og at det også gir seg utslag i hva slags type behandlingsforløp man får.

Jeg vil utfordre statsråden til å reflektere noe mer rundt mer forskning, med utgangspunkt i såkalt sosioøkonomiske variabler. Vi har en del forskning som viser variasjon, men vi har ikke fullt så mye forskning om dette. Vil statsråden oppfordre fagmiljøene til å inkludere sosioøkonomiske variabler?

Statsråd Bent Høie [11:58:53]: Som jeg sa i mitt første svar, er det noe som vi ønsker mer av. Det at vi nå får bedre datagrunnlag, gir også et bedre grunnlag for den typen forskning. Vi har også lansert ganske store forskningsprosjekter gjennom Norsk forskningsråd inn mot helsetjenesten som tjenestetilbud. HELSEVEL-forskningspakken er en av de største pakkene som er utlyst på dette området, og den gir grunnlag for gode forskningsprosjekter som også belyser denne typen spørsmål.

Det er viktig at vi utfordrer tjenesten også på dette, for jeg har på bakgrunn av den kunnskapen vi allerede har, konstatert at uberettiget variasjon er en systematisk svikt i den norske helsetjenesten. Det har vi ikke behov for mer dokumentasjon om for å jobbe med. Vi er nødt til å redusere uberettiget variasjon ut fra den situasjonen vi er i nå.

Torgeir Micaelsen (A) [11:59:57]: Dette er jeg helt enig i.

En annen side ved saken er regjeringens mål om å skape den såkalte pasientens helsetjeneste, som Stortinget er enig i. Skyggesiden, hvis det går an å si det slik, i en slik type tenkning er at ikke alle pasienter har det samme utgangspunktet eller de samme ressursene for å stille de riktige spørsmålene, etterspørre og stille krav i møte med helsetjenesten på vegne av seg selv eller sin familie. Gjort på feil måte vil i for stor grad vektlegging av pasientens egen-

interesse eller individuelle preferanser bidra til å forsterke forskjeller og ulikheter i helsetjenesten. Siden statsråden er veldig opptatt av å gjøre et poeng av sin visjon om pasientens helsetjeneste, kan han også reflektere noe om denne dimensjonen i diskusjonen om uønsket variasjon i den norske helsetjenesten?

Statsråd Bent Høie [12:01:02]: Det vil være et sentralt tema i den prioriteringsmeldingen som regjeringen snart skal legge fram. Utgangspunktet i pasientens helsetjeneste er at pasientens synspunkter på egen situasjon og behandling skal ha betydelig vekt. Det tror jeg det er stor enighet om, bl.a. fordi det også har betydning for resultatene av behandlingen. Det betyr at vi også må ha gode redskaper som gjør pasienten i stand til å ta den typen vurderinger, f.eks. det vi nå gjør, å utvikle ulike former for beslutningsstøtte der pasientene med bruk av ny teknologi kan få informasjon om egentlig bakenforliggende, ganske kompliserte forhold, men som på en enkel måte kan relatere seg til pasientens opplevelse og livssituasjon. En vil også kunne utjevne sosiale og kompetansemessige ulikheter mellom pasientene ved muligheten til å delta i dette.

Men det er veldig viktig for meg å understreke at den enkelte pasients mulighet for valg og beslutning har en absolutt grense. Det er når det går ut over andre pasienters muligheter. Da er det viktig at vi i bunnen har noen verdier og prinsipper for prioritering som er styrende. Det blir et hovedtema i meldingen som skal legges fram for Stortinget.

Presidenten: Da hopper vi til spørsmål 13.

Spørsmål 13

Presidenten: Dette spørsmålet, fra Iselin Nybø til kunnskapsministeren, vil bli besvart av helse- og omsorgsministeren som rette vedkommende.

Iselin Nybø (V) [12:02:36]: «Regjeringen har med hjelp fra budsjett samarbeidet med Venstre og KrF økt satsingen på skolehelsetjeneste. Helsedirektoratet har utarbeidet anbefalte bemanningsnormer for skolehelsetjenesten på bl.a. ett årsverk pr. 550 elever på ungdomsskolen og ett årsverk per 800 elever i videregående skole.

Har statsråden som ambisjon å legge til rette for at norske kommuner kan nå disse målene?»

Statsråd Bent Høie [12:03:07]: Det å satse på gode oppvekstvilkår for barn og unge er udiskutabelt en riktig investering. Gode oppvekstvilkår er et mål i seg selv, samtidig som vi vet at god helse i barne- og ungdomsårene legger grunnlaget for god helse gjennom hele livet – selv i alderdommen har helsen i barne- og ungdomsårene stor betydning.

De fleste barn og unge i Norge har generelt en god helse, men noen har helseutfordringer. Flere studier tyder på at forekomsten av psykiske helseutfordringer blant barn og unge øker. Psykiske helseutfordringer kan ramme alle,

alle har en psykisk helse, men noen er mer utsatt enn andre. For at utsatte barn og unge skal få den hjelpen de har behov for, må utfordringer og hjelpebehov avdekkes på et så tidlig tidspunkt som mulig. Derfor er det å satse på lavterskel helsefremmende og forebyggende tilbud udiskutabelt riktig.

Når regjeringen gjennom flere år, sammen med sine støttepartier, har satset på å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten, er det et tydelig signal om at vi tar barn og unges helse på alvor. Vi har til sammen bevilget 667 mill. kr i kommunerammen begrunnet i behovet for å styrke denne tjenesten. I budsjettforliket for 2016 ble det i tillegg bevilget et øremerket tilskudd på 100 mill. kr. til utvikling av tjenesten.

De siste årenes store oppmerksomhet på helsestasjons- og skolehelsetjenesten har ført til et taktskifte i veksten i det totale antall årsverk i denne tjenesten, men veksten har i de første årene ikke vært i samsvar med veksten i midlene. For å kunne møte denne utfordringen og for å sette inn mer målrettede tiltak trenger vi mer informasjon om årsverkene i tjenestene. I dag mangler vi informasjon om fordelingen av årsverk mellom de to deltjenestene og hvordan det fordeler seg på de ulike yrkesgruppene.

På oppdrag fra departementet utredet Helsedirektoratet i 2009 alternative tiltak for å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Direktoratet foreslo som hovedgrep å tydeliggjøre kravene til innhold i tjenesten, subsidiært en faglig normering. Forslagene har ikke blitt realitetsbehandlet i departementet, bl.a. fordi revisjon av forskriften for denne tjenesten er blitt utsatt, først og fremst på grunn av arbeidet med ny helse- og omsorgstjenestelov, og deretter arbeidet med stortingsmeldingen om fremtidens primærhelsetjeneste.

Stortinget har i Prop. 1 S for 2015–2016 anmodet regjeringen om å utrede en bindende minimumsnorm for skolehelsetjenesten. Helse- og omsorgsdepartementet har derfor gitt Helsedirektoratet i oppdrag å få en bedre oversikt over årsverkssituasjonen i tjenesten samt å utrede mulige løsninger for, og virkninger av, en bindende minimumsnorm i tjenesten. Når informasjonen fra direktoratet foreligger, vil det være et godt utgangspunkt for å ta en diskusjon videre om hvordan vi kan nå målene om en enda bedre kommunal helsetjeneste til barn og unge.

Iselin Nybø (V) [12:06:06]: Først vil jeg takke for svaret fra statsråden.

Det er bra at vi har ambisjoner på vegne av skolehelsetjenesten, for det er viktig. Voldtekt og seksuelle overgrep er alvorlige forbrytelser som vi som samfunn må gjøre enda mer for å bekjempe. Det er alvorlig for samfunnet, men ikke minst rammer det hardt den enkelte som er utsatt for det.

I møte med flere elever får vi tilbakemelding om at seksualundervisningen på skolen ikke holder mål. En av de tingene de etterlyser, er refleksjoner, det å snakke om, det å tenke rundt dette med grensesetting. Seksualundervisningen handler i stor grad om helt andre ting enn hva som er greit, hva som ikke er greit, hva er en voldtekt, når skal man si nei. Jeg lurer på om statsråden kan si noe om hvilken rolle skolehelsetjenesten kan ha i seksualundervisning

gen framover for å bedre kvaliteten og for å få et litt annet perspektiv enn det som er i dag.

Statsråd Bent Høie [12:07:09]: Jeg mener at skolehelsetjenesten kan spille en viktig rolle i veldig mye av skolens arbeid. Nå har også kunnskapsministeren, som sitter her, understreket at livsmestring i mye større grad skal være en integrert del av undervisningen som foregår i skolen, i hele bredden, og kompetansen som er i skolehelsetjenesten, er jo viktig i den sammenhengen. Vi er også derfor opptatt av at skolehelsetjenesten er en tjeneste, men også en bredde i kompetanse. Vi har f.eks. vært opptatt av at kommunene skal ha psykologer. Derfor har våre partier vært enige om at det skal vi stille et lovfestet krav om. Det er viktig. Det er også sånn at Helse- og omsorgsdepartementet nå jobber med en egen strategi for seksuell helse, og vi skal også før sommeren legge fram en egen ungdomshelsestrategi.

Iselin Nybø (V) [12:08:07]: Jeg takker nok en gang for svaret, og vil følge opp litt det som statsråden er inne på, det med bredde i skolehelsetjenesten, for voldtekt og seksuelle overgrep er jo noe som også har en bredde i seg. Noen skoler har ansatt politifolk på skolen, ikke nødvendigvis på grunn av det, men for å lage en bredde i det tilbudet som de kan gi.

Hvilke yrkesgrupper ser statsråden for seg at vi kan rekruttere inn i skolehelsetjenesten for å bidra i arbeidet mot det som går på seksuelle overgrep, det som går på voldtekt, det som handler om de utfordringene som ungdommer dessverre av og til står overfor? Og hvordan kan vi gå fram for å rekruttere andre yrkesgrupper enn bare helsesøstre og psykologer inn i skolehelsetjenesten?

Statsråd Bent Høie [12:08:59]: Det er først og fremst et ansvar for kommunen som har ansvar for tjenesten, men de yrkesgruppene som veldig ofte trekkes fram, er selvfølgelig helsesøstre, og også psykologer, fysioterapeuter, men også personell som har mer sosialfaglig kompetanse. Jeg tror at det er i kombinasjonen mellom disse ulike gruppene at man kan finne gode løsninger. Men da er det også veldig klokt at disse beslutningene skjer lokalt, og det er jo en av grunnene til at regjeringen har vært imot en øremerking av tilskuddene til f.eks. én spesifikk yrkesgruppe på dette området.

Så er det sånn at de tilskudd til den øremerkede potten som Stortinget bevilget i 2015, har vi nå utlyst som en belønningsordning for de kommunene som kan vise at de har brukt pengene som er bevilget til frie midler, til rett formål. De kan nå få en ytterligere belønning. Derfor tror vi også at vi her vil se en bedre vekst i årsverkene samlet sett for denne tjenesten i årene framover.

Presidenten: Da går vi tilbake til spørsmål 8.

S p ø r s m å l 8

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Kari Henriksen til justis- og beredskapsministeren, vil bli be-

svart av kunnskapsministeren på vegne av justis- og beredskapsministeren, som er bortreist.

Kari Henriksen (A) [12:10:25]: «Voldtekt er alvorlig for dem som rammes, spesielt barn og unge kan få mange vanskelige år foran seg etter slike overgrep. Omfangskartlegging viser at så mange som 5 pst. av de som voldtas, blir voldtatt når de er under 18 år. Regjeringen har valgt ikke å øremerke midler til etterforskning og avhør av voldtekts ofre.

Hvordan vil statsråden konkret følge opp og sikre at kvinners anmeldelser tas alvorlig og at det settes av tilstrekkelig etterforskningskapasitet?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:10:59]: Regjeringen er svært opptatt av at kvinners anmeldelser tas på alvor, og at særlig seksuallovbrudd skal prioriteres i politiets arbeid.

I tildelingsbrevet til Politidirektoratet for 2016 ligger det klare føringer om god kvalitet og effektiv saksbehandling av seksuallovbrudd. Ved siden av at flere saker skal anmeldes, slik at mørketallene reduseres, skal oppklaringen av saker om seksuallovbrudd ligge høyere for 2016 enn gjennomsnittet for de siste tre årene. Likeledes skal oppklaringen av vold og seksuelle overgrep mot barn være høyere enn gjennomsnittet de siste tre år.

Departementet øremerker ikke midler til de forskjellige kriminalitetsområdene. Riksadvokaten vektlegger i sitt mål- og prioriteringsskriv til statsadvokatene og politimestrene at alvorlige seksuallovbrudd skal ha prioritet. Utover disse føringene er det den enkelte politimester som best kan prioritere ut fra lokale utfordringer i eget politidistrikt og med utgangspunkt i sentrale prioriteringer. Det påhviler politimestrene i egenskap av ledere for den lokale påtalemyndighet å se til at Riksadvokatens mål og prioriteringer i straffesaksbehandlingen etterleves i det enkelte politidistrikt.

Riksadvokaten skal i 2016 gjennomføre en særskilt landsdekkende undersøkelse av etterforskningen i voldtektssaker. Undersøkelsen skal i særlig grad rettes mot etterforskningskvaliteten, og resultatene skal gi grunnlag for sammenligning og erfaringsutveksling mellom politidistriktene. Statsadvokatene skal ved tilsyn av politidistriktene rette særskilt oppmerksomhet mot bruken av etterforskningsplaner i voldtektssaker.

Siden regjeringsskiftet er politi- og påtalemyndigheten styrket med 1 054 nye politistillinger. Samtidig står 100 nye politijurister og 16 nye statsadvokater på lønnslisten. Da forventer jeg også raskere fremdrift og bedre kvalitet i etterforskningen også i slike saker.

Jeg nevner også at vi er i ferd med å reformere hele offeromsorgen. Det er et stort forbedringspotensial i oppfølgingen av dem som står på politistasjonen og forteller om sin historie. Det er derfor viktig å sikre bistand som skal være tilgjengelig etter innlevert anmeldelse. Det er en ekstremt vanskelig situasjon å være i – og enda vanskeligere å stå i etter at anmeldelsen er levert. Samtidig er dette kriminalitet som krever mye av aktørene i straffesakskjeden og av hjelpeapparatet.

Statens barnehus er etablert for å bedre ivaretagelsen og styrke rettssikkerheten til barn under 16 år. Barnehusene har i budsjettet for 2016 blitt styrket med 83 mill. kr.

Voldtekts ofre har krav på bistand og beskyttelse og en effektiv behandling av politi og rettsvesen. Hvordan politi, påtalemyndighet og domstoler håndterer voldtektsaker, betyr mye for tilliten fra den utsatte og for befolkningen generelt. Etter min mening vil de pågående tiltakene ivareta de forholdene som tas opp av representanten.

Kari Henriksen (A) [12:13:48]: Takk for svaret. Ministeren viser til brede, egentlig tverrpolitiske tiltak som har stor oppslutning i Stortinget. Det som er utfordringen, er faktisk å få til den prioriteringen ute i ytterste ledd. Da er det ikke alltid det hjelper med flere stillinger og gode tildelingsbrev. Derfor har Arbeiderpartiet landet på øremerking i dette budsjettåret for å sikre at pengene faktisk skal gå til det som ministeren sier at de skal brukes til. Jeg vil gjerne høre om statsråden kan utdype litt hvordan en konkret vil sikre at vi ikke har kvinner som forteller at anmeldelsen ikke blir tatt alvorlig, at de ikke får avhør, at de må vente, eller at saken blir henlagt. Hvilke konkrete tiltak mener statsråden det er viktig å sette i verk for å få bort de erfaringene?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:14:54]: For det første er det bra at det er brede tiltak som det er tverrpolitisk enighet om. Det kan ikke være en ulempe med tiltakene – det må være en fordel. For det andre er jeg enig i at bare det å tilføre ressurser i seg selv ikke er tilstrekkelig, men det er et viktig poeng at det er kommet flere stillinger i politiet, flere politijurister og også flere statsadvokater.

Når det er sagt, svarte jeg i mitt spørsmål også på hva regjeringen gjør ytterligere, og hva vi gjør ved siden av det, f.eks. gjennom tildelingsbrevet til Politidirektoratet, der det ligger klare føringer for kvalitet og effektiv saksbehandling av seksuallovbrudd. At Riksadvokaten sier at alvorlige seksuallovbrudd skal ha prioritet, er signaler som politimestrene må forholde seg til. I tillegg gjennomføres det i inneværende år en særlig landsdekkende undersøkelse ved siden av det viktige arbeidet med offeromsorgen.

Kari Henriksen (A) [12:15:57]: Takk for det. Jeg er helt enig med ministeren i at det er en stor fordel at det er tverrpolitisk enighet om dette. Mange av de tiltakene som ministeren lister opp, er jo tiltak som er en videreføring av den handlingsplanen som regjeringa Stoltenberg la fram, og som også har hatt bred oppslutning i Stortinget når det gjelder tiltak. Så det er ikke noen uenighet om det.

Det jeg spør om, er hvordan en klarer å følge opp i ytterste ledd. Det en ser, er at det er ikke alltid det hjelper med tiltak. Riksadvokatens direktiv er ikke nytt av året. De har hatt frister for å behandle saker mer enn bare i år, og vi ser at andelen brudd økte med 9 pst. fra 2013 til 2014. Hvordan mener ministeren at de tiltakene som han her peker på, vil sikre at den prosentandelen og den uheldige tendensen som vi ser fra disse to årene, blir brutt?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:17:06]: Spørsmålet fra representanten Henriksen tar egentlig utgangspunkt i et forslag om at man skal øremerke midler til bestemte kriminalitetsområder. Det er alltid slik at det kan virke forlokkende å øremerke midler til f.eks. bestemte kriminalitetsområder, men jeg mener man må tenke veldig grundig igjennom hvilke negative konsekvenser det kan få. Regjeringens vurdering er at det ikke er et riktig virkemiddel, men det er ikke dermed sagt at vi bare skal tilføre flere ressurser, som denne regjeringen har gjort, vi må også gjøre mer. Jeg mener at nettopp det at vi følger opp det som det er bred tverrpolitisk enighet om, er veldig klare signaler også ut til de ytterste ledd om hva som skal prioriteres. For eksempel Riksadvokatens særskilte landsdekkende undersøkelse av etterforskningen i voldtektsaker og det trykket som legges på det, og ikke minst også arbeidet med å reformere hele offeromsorgen, vil være veldig viktige bidrag.

Spørsmål 9

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Jenny Klinge til justis- og beredskapsministeren, vil bli besvart av kunnskapsministeren på vegne av justis- og beredskapsministeren, som er bortreist.

Jenny Klinge (Sp) [12:18:23]: Eg les spørsmålet mitt: «Folk som blir utsette for valdtekt skal bli tatt på alvor, både i helsevesenet og rettsvesenet. Dessverre er det alt for mange saker som blir henlagt i dag.

Kva meiner statsråden er dei viktigaste grepa ein kunne tatt for å sikre at betydeleg færre valdtektsaker blir henlagte?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:18:42]: Som representanten Klinge sier, skal voldtekts ofre tas alvorlig, både i helsevesenet og i rettsvesenet. Regjeringen prioriterer tiltak som kan forebygge og bekjempe valdtekt, høyt, og det tas viktige grep for å sikre god kvalitet i etterforskningen av denne type saker.

For det første er det avgjørende at det er satt av tilstrekkelig med ressurser til å følge opp voldtektsaker og sikre bevis hurtig. Siden denne regjeringen tiltrådte, har sektoren blitt styrket med rundt 3 mrd. kr, og den er tilført over 1 000 nye politistillinger.

For det andre er det viktig å gi politiske føringer for å sørge for at valdtekt og andre seksuallovbrudd prioriteres i politiets arbeid. I tildelingsbrevet til Politidirektoratet ligger det klare føringer om god kvalitet og effektiv saksbehandling av seksuallovbrudd. Ved siden av at flere saker skal anmeldes, slik at mørketallene reduseres, skal oppklaringen av saker om seksuallovbrudd ligge høyere for 2016 enn gjennomsnittet for de siste tre år. Likeledes skal oppklaringen av vold og seksuelle overgrep mot barn være høyere enn gjennomsnittet de siste tre år.

For det tredje er det viktig å sørge for at erfaringen med metoder som har vist seg vellykket, utveksles til andre politidistrikter. Riksadvokaten gjennomfører en

særskilt landsdekkende undersøkelse av etterforskningskvaliteten i voldtektssaker. Resultatene skal gi grunnlag for erfaringsutveksling mellom politidistriktene. I tillegg skal statsadvokatene ved tilsyn i politidistriktene rette særlig oppmerksomhet mot bruken av etterforskningsplaner i voldtektssaker.

På oppdrag fra departementet ble det gjennomført to omfattende evalueringer, den ene om Voldtektsgruppa i Kripos, den andre om politiets arbeid med seksuelle overgrep. Sistnevnte anbefaler 16 tiltak for å heve kvaliteten på politiets arbeid med seksuallovbrudd. Mange av de utfordringene som evalueringene peker på, er allerede fulgt opp med tiltak. Andre vil bli ivaretatt gjennom nærpolitireformen, der det er et mål at kvaliteten på politiets arbeid skal forbedres, og at fagmiljøene skal styrkes. Departementet har i brev til Politidirektoratet av 9. mai 2016 bedt om status for oppfølgingen av tiltakene, med svarfrist 1. juni 2016. Departementet vil vurdere videre oppfølging etter dette og i etterkant av Riksadvokatens undersøkelse.

Det er under arbeid en egen handlingsplan for et løft på etterforskningsfeltet, med oppmerksomhet bl.a. på nasjonale standarder for god fagledelse, arbeidsformer, metodebruk og kontrollprosedyrer i etterforskningen.

Så vil jeg nevne at offeromsorgen skal styrkes. Voldtekt har store menneskelige og samfunnsmessige kostnader. Derfor er vi også i gang med å reformere hele offeromsorgen. I dette arbeidet står det helt sentralt at offeret ikke skal stå alene ved anmeldelse, men bli møtt og ivaretatt på en god måte av både politi og offentlig hjelpeapparat.

Til slutt kan jeg også nevne at Statens barnehus, som er etablert for å bedre ivaretagelsen av og styrke rettssikkerheten til barn under 16 år, har blitt kraftig styrket i inneværende års budsjett.

Jenny Klinge (Sp) [12:21:45]: Eg takkar statsråden for svaret.

Høg bortleggingsprosent når det gjeld seksuallovbrøt, er eit stort problem. Og det er ille at NRK før jul i 2015 kunne melde at 80 pst. av overgrepssakene mot ungar blir lagde bort.

Leiar av Politijuristene, Sverre Bromander, sa på høyringa til justiskomiteen om barnehus at den nye praksisen, der påtalejuristane leier avhøyra, er fagleg godt fundert, men at det ikkje er teke høg for ressurstapet. Han varsla om at ingen saker er vortne ferdig etterforsa eller sende statsadvokatane sidan endringa om tilrettelagde avhøyr vart innført i starten av oktober 2015. Han varsla då auka restansar og lengre saksbehandlingstid på dette området om det ikkje vart teke grep. Har regjeringa teke dette varselet på alvor og gjort grep for å unngå at det skal bli slik politijuristane åtvara mot?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:22:35]: Det detaljerte spørsmålet er jeg ikke i stand til å svare på på stående fot. Hvis representanten Klinge ønsker et godt svar på det, må hun komme tilbake til det overfor justisministeren, enten her eller, selvfølgelig, skriftlig.

For øvrig viser jeg til svarene mine i første svar.

Jenny Klinge (Sp) [12:22:53]: Det er greitt.

Til neste spørsmål: Det har jamt kome signal om at andre saker i politiet har hatt langt høgare status enn det å arbeide med valdtekt, og at valdtektssaker ikkje blir prioriterte høgt nok internt i politiet. Andre saker har høgare status, slik som organisert kriminalitet og narkotikakriminalitet. Korleis vil regjeringa sikre at auken i talet på dei som etterforskar og fører saker for retten – som statsråden har vist til i tidlegare svar – faktisk fører til at fleire arbeider med lovbrøt som valdtekt og seksuelle overgrep?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:23:33]: For det første mener jeg det er viktig med offentlig oppmerksomhet rundt dette. Det er også viktig for å sikre at flest mulig av dem som blir ofre for grove seksualforbrytelser, vet hva de skal gjøre – i hvert fall de som er i en alder hvor de er i stand til det.

For det andre er det viktig – som jeg også har sagt – at det kommer klare politiske signaler, og de politiske signalene går på prioritering og prosess. Jeg nevnte i mitt svar bl.a. arbeidet med å utarbeide standarder for både god fagledelse, arbeidsformer, metodebruk og kontrollprosedyrer i etterforskningen. Ved siden av økt tilsig av ressurser til politiet kan det være viktige bidrag for å få etterforskningsprosenten opp, altså å henlegge færre saker.

Spørsmål 10

Lise Christoffersen (A) [12:24:41]: Spørsmålet mitt lyder:

«I rapport av juni 2015 om handlingsplanen mot vold i nære relasjoner viser regjeringen til at mange barn og unge utsettes for valdtekt, og at overgrepene ofte starter tidlig i barneårene, men forblir skjult. Det er viktig at slike overgrep avdekkes tidlig.

Vil statsråden ta initiativ til å endre kompetansemålene for utdanning av lærere, barnehagelærere, barnevernspedagoger, helse- og sosialarbeidere mfl., til å inkludere kunnskap om seksualisert vold og overgrep samt typiske tegn på dette?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:25:18]: Når seksualisert vold og overgrep skjer, må de voksne som møter barn og unge f.eks. i barnehage eller skole, være i stand til å identifisere tegn på overgrep, slik at de kan avdekkes så tidlig som mulig. Det er også viktig at det skjer med grunnlag i faglige vurderinger, og at man etablerer samarbeid mellom de som først fatter mistanke, og fagmiljøer som har kunnskap og kompetanse til å behandle slike alvorlige problemer.

Regjeringens tiltaksplan «En god barndom varer livet ut» ble lansert på 25-årsdagen for FNs barnekonvensjon i desember 2014. Et tiltak i denne planen er at det legges inn kunnskap om vold og seksuelle overgrep i profesjonsutdanningene. Jeg vet at institusjonene med relevante utdanninger er opptatt av å gi studentene nødvendig kunnskap som skal gjøre dem i stand til å ivareta den vik-

tige oppgaven det er å ta del i barn og unges utvikling. For å sikre at alle kandidater fra lærerutdanning, inkludert barnehagelærerutdanning, har kunnskap og ferdigheter til å håndtere vold og seksuelle overgrep mot barn og unge har Kunnskapsdepartementet i vår fastsatt endringer i rammeplanene for alle slike utdanninger. Endringene får virkning fra 1. august. Det går frem av rammeplanene at alle som fullfører en lærerutdanning, skal ha kunnskap om og ferdigheter i dette alvorlige temaet. De skal kunne se og identifisere tegn på vold eller seksuelle overgrep og sette i gang nødvendige tiltak etter gjeldende lovverk.

Departementet har presisert at endringene i rammeplanene innebærer at alle kandidater som avslutter lærerutdanning etter studieåret 2016–2017, skal ha nødvendig kompetanse i tråd med endringene i rammeplanene. Det vil bli lagt inn tilsvarende bestemmelser i ny rammeplan for femårig grunnskolelærerutdanning.

Når det gjelder helse- og sosialfagutdanningene, jobber regjeringen med å endre hvordan vi styrer innholdet i utdanningene. Planen er at når vi kommer i mål med dette arbeidet, vil det skje en gjennomgang av hva som skal være læringsutbyttet for disse utdanningene også. Det er, som representanten peker på, naturlig at seksualisert vold og overgrep også bør være viktige elementer her, og at det blir tatt inn der det er relevant.

Lise Christoffersen (A) [12:27:36]: Jeg takker for svaret.

Jeg har lest det nye rundskrivet på regjeringen.no, og jeg synes det er et viktig skritt i riktig retning. Det fortjener statsråden å høre også fra oss som er i opposisjon.

I spørsmålet mitt nevner jeg flere utdanninger. Bakgrunnen for det er at som medlem av Stortingets rettferdsvederlagsutvalg er jeg med på å behandle ca. 50 saker i måneden som handler om vederlag for ødelagte liv, der det offentlige er å klandre. Det handler om en skole, et barnevern, en helsetjeneste, et politi, et rettsvesen osv. som ikke så, eller som så, men unnlot å ta affære. Lille Christoffers replikk «Jeg tenker nok du skjønner det sjøl» har vel brent seg fast hos oss alle. Der var det ikke seksuelle overgrep, men vi snakker om samme fenomen.

Nå sier statsråden at han vil ta initiativ til tilsvarende endringer også i andre utdanninger, og jeg lurer på om statsråden kan utdype litt mer hvilke utdanninger han tenker på, og når de endringene eventuelt kommer.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:28:35]: Jeg takker for det, som det helt sikkert også er enighet om blant alle partier, nemlig at det er viktig at dette er på plass i alle lærerutdanningene.

I mitt svar sa jeg også at også i helse- og sosialfagutdanningene, som inkluderer utdanningene som representanten nevner i sitt spørsmål, jobber vi med nytt system for styring. Det ene spørsmålet er vel et kunnskapspolitisk spørsmål: Skal man styre gjennom rammeplaner, hvor detaljerte skal rammeplanene være, og hvordan skal de bygges opp? Der er det noen avveininger som må tas; bl.a. må man balansere tjenestenes behov, utdanningsinstitusjonenes fag-

lige frihet og det at man har en smidig og ubyråkratisk organisering.

Men som sagt mener jeg også at når det gjelder de yrkesgruppene som jobber veldig mye både med barn og andre som utsettes for vold og overgrep, er det naturlig at det også der har en sentral plass at man har kunnskap om vold og seksuelle overgrep. Vi håper å kunne konkludere det arbeidet i løpet av 2016.

Lise Christoffersen (A) [12:29:40]: Jeg takker igjen for svaret.

Så har jeg et spørsmål til, for med bare nyutdannede vil det ta altfor lang tid før offentlig sektor er kompetent nok. Høyskolen i Drammen, HSN, Institutt for menneskerettigheter, religion og samfunnsfag, har siden 2009 etterutdannet ca. 450 personer fra hele landet: ansatte i skole, barnehage, barnevern, Nav, skolehelse, BUPA, DPS og krise- og incesstcenter, fosterforeldre, en prest, tannlege, jordmor, politi og en ambulansesjåfør og folk som jobber med enslige mindreårige asylsøkere.

Men fellesnevneren for alle disse er at de må betale selv, opp mot 60 000 kr for enkelte. Vil statsråden vurdere å tildele studieplasser til dette, slik at alle som trenger denne kompetansehevingen, kan ta dette som videre- og etterutdanning, og gjerne sammen med dem som går på grunnutdanningene?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:30:35]: Bare så det ikke fester seg en misforståelse: Hvis vi tar lærerutdanningen som eksempel, er det nå det klart og tydelig kommer inn f.eks. i barnehagelærerutdanningen, og det kommer også i den nye masterutdanningen for lærere. Men det er ikke slik at dette ikke har vært problemstillinger tidligere, men det har sannsynligvis vært store forskjeller fra institusjon til institusjon. Vi har også stor tillit til fag- og profesjonsmiljøene på universiteter og høyskoler, som er opptatt av at studentene skal bli rustet til å gå ut i, det være seg, skole, sosialvesen eller helsevesen på en eller annen måte. – Dette bare så ikke den misforståelsen fester seg.

Så er det konkrete spørsmålet her: Trenger vi også videre- og etterutdanningstilbud, og – helt konkret – vil vi opprette studieplasser knyttet til dette? Det er et budsjettspørsmål som vi må vurdere i forbindelse med budsjettene.

Spørsmål 11

Kirsti Bergstø (SV) [12:31:47]: Jeg tillater meg å referere spørsmålet til kunnskapsministeren:

«Seksuell trakassering, voldtekt og seksuelle krenkelser er et samfunnsproblem som må bekjempes og forebygges. Det er få andre arenaer enn skolen som kan sikre at alle barn og unge lærer om, diskuterer og reflekterer rundt kjønn, kropp, seksualitet og grensesetting.

Hvilke nye, konkrete tiltak vil statsråden gjennomføre i skolen for å forebygge seksuell trakassering og voldtekt?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:32:19]: To overordnede betraktninger først: For det første er jeg enig med

representanten Bergstø i at det er et samfunnsproblem. Det er kanskje et av de aller viktigste utviklingstrekkene de siste 20–30 årene – at det har gått fra å bli ansett som et privat problem, altså noe som rammer den enkelte, til at man ser at dette er noe som har noen mønstre bak seg. Det er ikke tilfeldig hvem som rammes. Dermed er det også et samfunnsproblem. Det er litt tilsvarende det at familievold en gang i tiden ble sett på som nærmest en privatsak. Det er det ikke. Det er et samfunnsproblem.

Det andre er at jeg forstår at representanten Bergstø etterlyser nye, konkrete tiltak. Jeg vil bare understreke at minst like viktig er det hele tiden å se om de tiltakene vi faktisk har, fungerer – at vi ikke bare gjør nye ting, men også ser om det vi gjør, fungerer.

Så har skolen en viktig rolle i arbeidet med hensyn til å oppdage og forebygge at trakassering, vold og krenkelser skjer, og ikke bare på skolen. Men skolen har også en rolle i å bevisstgjøre og gi kunnskap til elevene. I forrige spørsmål var jeg inne på hva vi gjør i barnehage- og lærerutdanningene. Når det gjelder grunnopplæringen, inngår temaet i flere fag, og omtale av seksualitet, seksuell grensesetting, vold og seksuell orientering ligger inne i flere av kompetansemålene i læreplanene. Vi har nylig lagt frem en stortingsmelding, Fag – Fordypning – Forståelse, hvor vi viser til at dagens læreplaner er preget av stofftrengsel. Det er rett og slett for mye der. Det fører til at læreplanene ikke legger godt nok til rette for elevenes dybdelæring. Vi foreslår en opprydding. Vi foreslår at læreplanene skal bli mindre. Men vi foreslår også en fagfornyelse for å sikre at skolefagene videreutvikles. Vi har foreslått noen tverrfaglige temaer, som ikke er nye for skolen. De er der i stor grad i dag, men vi foreslår at det er disse som skal prioriteres i fagfornyelsen, og da på fagenes premisser. Et av de foreslåtte temaene er folkehelse og livsmestring. Noe av formålet skal være at man kan se fag og fagkunnskap i sammenheng med aktuelle, relevante og viktige problemstillinger i elevenes liv. I stortingsmeldingen står det omtalt at selvspekt, mellommenneskelige relasjoner og seksualitet kan være relevante temaer under det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring.

Til slutt vil jeg også nevne at regjeringen i april i år presenterte oppfølgingen av NOU 2015: 2, Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø, altså fra det såkalte Djupedal-utvalget. Selv om man ofte ikke tenker på seksuelle krenkelser som en del av mobbeproblematikken, så er det det i aller høyeste grad. Seksuell trakassering – skjellsord som er enten kjønnsbaserte eller basert på bestemte seksuelle legninger eller hva det skulle være – er også mobbing. Så det generelle arbeidet mot mobbing i skolen inkluderer i aller høyeste grad også dette.

Kirsti Bergstø (SV) [12:35:19]: Jeg takker for svaret. Det kan være mange gråsoner i en krenkelse, det kan ta tid før man erkjenner hva som har skjedd, og veldig mange opplever både skyld og skam, som gjør at det kan være vanskelig å fortelle om hva som har skjedd, og også plassere ansvaret der det hører hjemme, hos overgriperen eller den som utfører krenkelsen. Kanskje man også var beruset idet krenkelsen fant sted, og dermed ikke husker. Vi har jo

sett en kjent scene fra serien SKAM, der Noora hamler opp med broren til William, Nikolai, etter at hun ikke vet hva som har skjedd.

Spørsmålet er hvordan vi skal gi unge selvtilliten Noora viser i SKAM, og hvordan vi skal gi unge menn som Nikolai respekt for andres grenser og kunnskap om å kunne lese de signalene som er i en situasjon, og skjønne at nei er nei. Spørsmålet er hvordan skolen skal bidra til akkurat det, altså en kvalitet i seksualundervisningen som virker i unges liv.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:36:27]: Jeg er for det første enig i at det kan være mange gråsoner, og at det heller ikke nødvendigvis er slik at det er like lett å være tydelig i tilbakemeldingene når man melder dette videre – kanskje særlig gjelder det krenkelser. Har man vært utsatt for klare overgrep, er det lettere å finne spor, det er kanskje tydeligere også for en selv at dette er noe man må melde fra om videre.

Et par poeng: Samarbeid mellom de forskjellige instansene i kommunen er helt avgjørende her. Når skolen skal ruste elevene til livet videre, er det også avgjørende at kommunen og skolene klarer å trekke på kompetansen som er – helsesøstertjeneste, helsetjeneste og politi og justismyndigheter ikke minst.

Det andre er at uten at man skal gå for detaljert inn i akkurat serien SKAM, så illustrerer det at dette ikke bare dreier seg om seksualopplæringen. En annen problemstilling er f.eks. bruken av digitale, sosiale medier – hva er lov, hva er ikke lov? Det er en ting som vi har lagt veldig mye vekt på: å forhindre digital mobbing, men også opplyse elever om at f.eks. det å spre bilder av andre i kompromitterende situasjoner ikke bare er dumt, det er også ulovlig. Man kan straffes for det, og man blir straffet for det.

Kirsti Bergstø (SV) [12:37:44]: Jeg deler statsrådens syn fullt ut, og nettopp derfor er det viktig at man har et bredt perspektiv på kjønn, kropp, seksualitet og grensesetting. Hva er en krenkelse? Hva er frivillighet? Hvordan skal man håndtere de tingene som kan være veldig vanskelig å finne ut av i barn og unges liv når det gjelder seksualitet og det å vokse til? Da er det viktig med forebygging, at man våger å røre ved temaet, at man har trygge og tilgjengelige voksne i barnehagen og i skolen som kan bære både vonde og gode hemmeligheter og være til stede for undring og samtale. Da tror jeg det er lurt å begynne tidlig med den samtalen, med den formen for undervisning eller tematikk. Derfor lurer jeg på hvordan statsråden vil trygge at også de minste får en kjennskap til tematikken, altså i barnehagene?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:38:49]: Allerede i rammeplanen i barnehagene i dag, innholdsdokumentet som styrer barnehagen, kan man si, er det formuleringer og forankringer som skal gjøre at barn blir klar over f.eks. egen kropp, problemstillinger rundt det, grensesetting, den type ting. Vi har også varslet at vi kommer til å lage en ny rammeplan, og jeg ser det som helt naturlig at det både ivaretas og videreutvikles i en ny

rammeplan. Det må selvfølgelig gjøres på barnas premisser.

Jeg vil også nevne at i kjølvannet av de veldig, veldig alvorlige overgrepssakene som har vært, og som nå er under etterforskning i flere barnehager i flere byer i Norge, har jeg hatt et møte med relevante aktører innenfor barnehagesektoren for å se på om vi trenger mer nasjonal støtte, retningslinjer, informasjon og veiledning, nettopp for å gjøre personalet i stand til å kunne se og oppdage det dersom overgrep skjer. Det er verdt å minne om at de fleste overgrep jo ikke skjer i barnehagen, men andre steder.

Helt til slutt vil jeg allikevel advare mot at man blir for detaljert fra politisk hold og fra Oslo, for i stor grad må vi også stole på både kommunene og på lærernes og pedagogenes faglige skjønn.

Spørsmål 12

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Rasmus Hansson til kunnskapsministeren, vil bli tatt opp av representanten Une Aina Bastholm.

Une Aina Bastholm (MDG) [12:40:16]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til kunnskapsministeren:

«Et av de tverrfaglige temaene som foreslås som gjennomgående i et nytt læreplanarbeid, som regjeringen har varslet i Meld. St. 28 Fag – Fordypning – Forståelse, er folkehelse og livsmestring.

Mener statsråden at det er riktig å sikre at elever i ungdomsskolen som del av dette får opplæring i hva voldtekt er, og hvordan det anmeldes og håndteres, eller hvordan vil statsråden legge til rette for slik kunnskap?»

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:40:49]: I stortingsmeldingen Fag – Fordypning – Forståelse legger vi opp til en fornyelse i tråd med prinsippene i Kunnskapsløftet, den forrige store skolereformen. Den fornyelsen vi legger opp til, går ikke inn på avgrensning av enkelttemaer eller enkeltspørsmål om hva som skal være innholdet i fremtidige læreplaner for fag. Det er et viktig poeng rett og slett fordi det ikke er slik vi har valgt å legge opp læreplanene. Jeg kan godt utdype det også. De konkrete vurderingene av hva læreplanene skal inneholde, skal for det første ikke gjøres av departementet, de skal gjøres av fagpersoner i arbeid med fagfornyelsen, og det skal skje på fagenes premisser. Det betyr at heller ikke de tre tverrfaglige temaene som varsles i stortingsmeldingen, er endelig definert.

Slik temaet livsmestring rammes inn i meldingen, skal det ha et individuelt perspektiv og et samfunnmessig og sosialt perspektiv. Områder som vil kunne omfattes, er fysisk og psykisk helse, livsstil, forbruk og privatøkonomi, men også selvrespekt, mellommenneskelige relasjoner og seksualitet. Igjen vil jeg understreke at dette er temaer som ikke er ukjente i skolen i dag. De er til stede i læreplanene, og de skal inn på fagenes premisser. Det er ikke snakk om å avbryte historietimen for å ha undervisning om f.eks. psykisk helse. Alt skal skje på fagenes premisser.

Noe av formålet med dette er at man skal kunne se fag

og fagkunnskap i sammenheng med aktuelle, relevante og viktige problemstillinger i elevenes liv. Temaene må derfor ha ulikt innhold for de ulike aldersgruppene, og læreplanene i de ulike fagene vil gi opplæringen i temaene ulike innfallsvinkler og perspektiv. Samtidig er et av premissene i stortingsmeldingen at læreplanene i dag er for omfangsrike. Med andre ord skal vi redusere innholdet i læreplanene, ikke utvide, slik at vi legger bedre til rette for dybdelæring. Derfor vil jeg advare mot at vi setter i gang prosesser hvor vi går for detaljert til verks for å få temaer inn i læreplanene. Det er også et viktig poeng at kompetansemålene i de ulike fagene gir rom for at skolene og lærerne kan gjøre profesjonelle tilpasninger av det faglige innholdet.

I meldingen foreslår vi også at det skal utarbeides nasjonale veiledninger til læreplanverket og de ulike læreplanene for fag. Hva som skal være en del av læreplanene for fag, og hva det er mer naturlig å legge inn i veiledninger, vil være avveininger som må gjøres underveis i prosessen. Læreplanene for fag skal på bred høring før de fastsettes, så det vil være god anledning til å komme med innspill når forslagene ligger på bordet.

Une Aina Bastholm (MDG) [12:43:27]: 10 pst. av norske kvinner blir utsatt for voldtekt i løpet av livet – halvparten før de fyller 18 år. Det betyr at hver tjuende kvinne under 18 år utsettes for voldtekt. Vi bør ha som mål at alle skal bestemme over egen kropp og egen seksualitet. Da er læreplanene viktige, og jeg tror videreutdanning og etterkursing av lærere er viktig, som statsråden var inne på i et tidligere spørsmål. Men det jeg også vil spørre statsråden om, går på skolens rolle ut mot nærmiljø og familie. Hvordan bidrar man til at også andre i ungdommens liv, utover det som skjer på skolebenken, får mer kunnskap og bevisstgjøres om grensesetting og særlig problematikken rundt voldtekt?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:44:18]: Det er helt åpenbart at skolen som en felles arena i de aller fleste samfunn er veldig viktig for å gi informasjon til både foreldre og elever. Mitt veldig klare inntrykk er også at særlig når det gjelder seksuelle overgrep og voldtekt, jobbes det bra på mange skoler, f.eks. opp mot russetiden, med å bevisstgjøre elevene. Likevel kan vi ikke nå si at vi er gode nok, at vi er ferdige.

Jeg synes samtidig det er litt viktig å si at selv om skolen er en felles arena, kan ikke skolen gjøre alt. Det betyr at noe av det viktigste egentlig er tjenestene som finnes rundt skolen, f.eks. en god helsesøstertjeneste, som regjeringen og samarbeidspartiene har prioritert veldig høyt, og godt samarbeid i kommunen mellom forskjellige instanser, også med politiet. Jeg tror det er minst like viktig for det mer kortsiktige forebyggingsarbeidet.

Une Aina Bastholm (MDG) [12:45:26]: Amnestys holdningsundersøkelse fra februar i 2013 peker bl.a. på at en viktig årsak til at såpass mange unge jenter utsettes for voldtekt, er mangel på forebyggende arbeid i skolen. Det er en av grunnene til at vi stiller gjentakende spørsmål om dette – også i dag.

Undersøkelsen viser at skolen ikke gir ungdom tilstrekkelig med ferdigheter i grensesetting og kunnskap for å forebygge seksuelle overgrep i dag, og det har statsråden mulighet til å gjøre noe med i løpet av sin periode. Kun 44 pst. av unge mellom 18 og 29 år sa at de hadde fått opplæring eller informasjon om dette på skolen, altså kun 44 pst. Av disse mente bare 14 pst. at opplæringen var god nok. Så hvordan vil statsråden sikre at lærerne har god kompetanse og verktøy til opplæring i grensesetting, om respekt for grenser og om voldtekt, slik at læreplanens nye mål kan iverksettes på en skikkelig måte? Jeg ønsker gjerne et litt mer utdypende svar enn at det er et budsjettspørsmål.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:46:23]: Det aller viktigste er at dette gjør vi gjennom brede, overordnede tiltak, f.eks. i lærerutdanningen. At dette har en plass i lærerutdanningen, er viktig. Vi gjør det også gjennom plassen det har i læreplanene. Det er viktig. Vi gjør det gjennom å styrke helsesøstertjenesten. Det er viktig. Vi gjør det gjennom å styrke organisasjoner som Sex og samfunn og Rosa kompetanse, som får tilskudd over statsbudsjettene til å reise rundt og i samarbeid med skolene ha et undervisningsopplegg for elevene.

Det jeg mener vi ikke skal gjøre, er å gå veldig detaljert

inn i det enkelte klasserom, i den enkelte skole og den enkelte lærers undervisning og pålegge en bestemt type undervisningsopplegg – ikke fordi det ikke av og til kan være fristende, for det er veldig mange gode og viktige temaer som man er så opptatt av å få frem at det er viktig å detaljstyre. Det er rett og slett fordi jeg mener at overordnet sett er det ikke slik vi bør styre skolen. Vi bør ha overordnede rammeplaner som sier noe om hva elevene skal få kunnskap om, og hva elevene skal lære, men vi må i stor grad overlate til skolen og lærerne hvordan det gjennomføres. Men jeg tar på største alvor at dette ikke er godt nok i dag.

Presidenten: Spørsmål nr. 13 er allerede besvart. Dermed er sak nr. 2 avsluttet.

Sak nr. 3 [12:47:38]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.48.
